özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- MARAŞ SOYKIRIMI ve SIKIYÖNETİM
- « Halk Demokrasileri » Üzerine
- SOSYAL DEMOKRAT HAREKET ve ÇIKMAZI
- BÜYÜK ŞAİR CEGERXWİN'LE SÖYLEŞİ

44
OCAK

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

OCAK : 1979
YIL : 4
SAYI : 44

İÇİNDEKİLER

Maraş Soykırımı ve Sıkıyönetim 3
Aksa'nın 19. Kongresi 8
«Halk Demokrasileri» Üzerine / *Ahmet TAŞ* 14
Sosyal Demokrat Hareket ve Çıkmazı / *H. TOPRAK* 25
Deprem Bölgesi Ne Durumda? 47
Büyük Şair Cegerxwin'le Söyleşi 53
Dr. Kamuran Bedırxan Çu Heqiya Xwe 57

SANAT - EDEBİYAT

Eliyê Hemê / *Nazo* 64
Agustino Netto'dan Şiirler 71
Dersim'li Ozan Eli'den Şiirler 77

Sahibi: *Faruk Aras* — Y. İşleri Müdürü: *S. Sırrı Feroğlu* — Yönetim ve Haberleşme Adresi: *Dizdariye Medresesi Sokak, Deniz Apt. No: 8 - 8, Çemberlitaş - İstanbul* — Abone Yıllık: *200 TL.*, Altı Aylık: *100 TL.* Dış Ülkeler İki Katıdır. — İstanbul Dağıtım: *TAN - DA* — Ankara Dağıtım: ANKARA BÜROMUZ: *Sümer Sokak, Beyaz Apt. 12/2, Demirtepe - ANKARA* — Baskı: *Kültür Matbaacılık* — Dizgi: *Evren Matbaası* — Kapak: *Işık Matbaası.*

Maraş Soykırımı ve Sıkıyönetim

Faşist tedhiş örgütleri ve onların arkasındaki sermaye güçleri kanlı olayları tırmandırdılar, cinayetlerini günden güne arttırdılar ve sonunda halkımıza karşı Maraş katliamını gerçekleştirdiler.

Faşist tedhiş örgütlerinin amacı açıktı: Ülkeye faşist bir diktatörlük getirmek. En gerici, ırkçı sermaye çevreleri 12 Mart döneminde olduğu gibi böylesine, bir kanlı baskı rejimini çıkarlarına uygun buluyorlar. Böylece grevleri durduracaklar, geniş emekçi kitleleri susturacaklar ve soygunlarını rahat rahat yapacaklar, halkın kanını, iliğini daha rahat emecekler.

Faşist tedhiş örgütünün ve ona bağlı beslemelerin şefi Türkeş bir yandan sahte barış çağrıları yaparken, diğer yandan bozkurtlar kan dökmeyi arttırdılar. O ve sırtını sıvazlıyan Demirel, bugünkü hükümeti düşürmek için çılgınca bir çaba içine koyuldular. Bay Türkeş, iktidar olanaklarını önemli ölçüde yitirince, anarşiyi derinleştirip bu günkü hükümeti düşürmek için bir yandan cinayet örgütlerini seferber etti, diğer yandan da ordunun yönetimi devralması için peşpeşe çağrılarda bulundu.

Maraş katliamı bu yolda düzenlenmiş hunharca bir senaryo idi

İnsanlık, faşizmin ne menem bir canavarlık olduğunu Alman, İtalyan, İspanyol ve Şili faşizmiyle görüp tanıdı. Sermayenin, sömürücülerin çıkarları için insanlığa karşı her türlü iğrenç suçları işleyebileceği biliniyor. Maraş olayları da faşist cinayet çetelerinin insanlık dışı yüzünü birkez daha ortaya koydu. MHP'nin, Ülkü Ocaklarının, ÜGD'nin eğittikleri faşist güruh solculara, Alevi inancından Kürt halkına saldırdı, bebek ve yaşlı demeden yüzlercesini katletti ,evleri yakıp yağmaladı.

Bu halkımıza karşı yeni bir kırımdı.

Bu kırımın baş aktörlerinden Türkeş, hâlâ barış çağrılarından sözediyor... Faşist milislerin beslenip eğitilmesinde, himaye ve teş-

vik edilmesinde en az onun kadar sorumlu olan Bay Demirel ise, «Bana sağcılar, milliyetçiler cinayet işlemiştir detirtemezsiniz!» diyor...

Evet, sen katillere katil demezsin, diyemezsin Bay Demirel. Çünkü sen o katillerin suç ortağısın. Sen ve Türkeş bu olayların baş suçlularısınız. Ve eğer gerçekten, bugünkü yasalar bile geçerli olsaydı ve gerçekten siz, bugünkü yasalara göre bile adil biçimde yargılansaydınız, size verilecek cezaların ne olduğunu siz de iyi bilmektesiniz...

Ama Bay Demirel ve Bay Türkeş sanık sandalyesinden savcı pozlarını benimsemeye yelteniyorlar. Bunda ustadırlar, hem suçlu, hem güçlüdürler.

Bay Türkeş ve Bay Demirel olağanüstü yönetime geçilmesi için can atıyorlardı. Besleyip tırmandırdıkları faşist terör ve son olarak başardıkları Maraş katliamı, Ecevit hükümetini de sıkıyönetim ilanı zorunda bıraktı. Ama Demirel ve Türkeş sıkıyönetimden memnunlar. Çünkü onlar yeni bir 12 Mart'ın özlemi içindeler. Yeniden sosyalistlerin, ilerici ve demokrat kişilerin kitleler halinde tutuklanmasını, işkence cenderesinin işlemesini, sol partilerin, demokratik kitle örgütlerinin kapatılmasını, grevlerin durdurulmasını istiyorlar. Onlar ise, bütün bunlar olurken keyif çatacaklar, güçlerini toparlıyacaklar ve yeniden iktidarı devralmaya hazırlanacaklar! Bay Türkeş ve Demirel bunun hesabını yapıyorlar.

Onlar, hem sıkıyönetimi yaratan tedhişin suçlusudurlar hem de sıkıyönetimin meyvelerini toplamaya hazırlanıyorlar.

Bay Türkeş ve Demirel'in memnun olmadıkları birşey varsa, sıkıyönetim döneminde Ecevit hükümetinin başta bulunmasıdır. Onlar elbet ,denge kurma hesabıyla faşist tedhiş kaynaklarının yanısıra sola ve demokratik güçlere de vurmaktan geri kalmayan Ecevit hükümetinden memnun değiller. Yo, onların istediği denge politikası değil, solun ve demokratik güçlerin ezilmesidir, faşist güçlerin ise korunup daha da geliştirilmesidir. Bu nedenle daha şimdiden sıkıyönetim komutanlıklarını hükümete karşı kışkırtıyorlar, sıkıyönetimin, Başbakan'ın her türlü ilgi ve denetiminden uzak kalmasına, 12 Mart dönemindeki gibi işlemesine çaba gösteriyorlar.

Bay Türkeş ve Demirel, sıkıyönetim ilanını birinci raund olarak niteliyorlar. Onların şimdi istediği yine hükümeti düşürmektir. O zaman sıkıyönetime kendileri ya da kendi türlerinde bir «balyozcu»nun yön vereceğini umuyorlar.

İktidarın Faşist Teröre Karşı Kararsız Tutumu Onu Sıkıyönetimin İlanına Kadar Getirdi

Ecevit hükümetinin başlangıçta sıkıyönetimden yana olmadığı

biliniyor. Ama o, faşist teröre karşı kararlı biçimde mücadele etmediği, yöntemlerini yanlış seçtiği içindir ki faşist terör günden güne azgınlaştı ve katliam yapma boyutlarına ulaştı.

İktidarın denge politikasının bir çıkmaz olduğu açıktı. Faşist cinayet odakları yıllardan beridir ki bu tür eylemlere hazırlanmışlardı. Faşist terörle başa çıkmanın yolu, onların üstüne ciddi biçimde gitmek, bu odakları dağıtmak ve onlardan hesap sormaktır. Ecevit iktidarı bunu ancak emekçi halk kitlelerine dayanarak, bu kitleleri faşist saldırganlığa karşı uyararak, devrimci ve demokratik güçlerin desteğini alarak yapabilirdi. Oysa hükümet başından beri, salt bazı polisiye tedbirlerle bu işi çözümlemeye çalıştı. Oysa en başta polis kadrolarının önemli bir bölümü hükümetin denetiminde değildi. Faşistler pekçok kilit noktayı elde tutuyorlardı. Hükümet faşist militanları bu kadrolardan temizliyeceğine, gericilerin çığırtkanlığına ayak uydurarak ilerici ve demokrat polisleri oradan oraya savurdu. POL-DER'i kapattı. Hükümet, faşist odakların üzerine gidemezken, faşistlerin silahlı eğitim yaptıkları kamplara dokunmazken ilerici dernek ve sendikalara karşı çıkışlar yapmaktan, demokratik hak ve özgürlükleri daha da sınırlamaya yönelmekten geri kalmadı. Bu mantık ve tutumla faşizmle mücadele edilemezdi.

Ecevit hükümeti, başından beri bindiği dalı kesen bir politikanın yürütücüsü oldu. O, emekçi halk yığınlarına verdiği hiçbir sözü yerine getirmezken sermayenin istediği yönde yürüdü ve kendisini yıkmaya çalışan güçlerin seslerine kulak verdi. O bu tutumuyla sıkıyönetim ilanına kadar vardı ve bundan sonra da nereye kadar varacağını tahmin etmek zor değildir.

Ecevit hükümeti bu tutarsız ve faşistlerin işine yarayan politikasıyla Demirel ve Türkeş'in kapanına doğru sürüklenmektedir.

Bunalımdan Geçici Bir Çıkış Yolu Faşist Odakların Temizlenmesidir

Bay Demirel ve Türkeş ve cümle gerici basın ağız birliği halinde sıkıyönetimi solun, devrimci ve demokratik güçlerin üstüne yöneltmeye çabalıyorlar. Cinayet çetesinin şefi Türkeş, pişkin bir şekilde masum pozlarına bürünerek vatan ve milletin birliğinden sözediyor. Sanki yıllardan beri silahlı eğitim kamplarında bu faşist güruhu yetiştiren ve sokağa salan o değilmiş gibi. Sanki yıllardan beri Elazığ'da Erzincan'da, Malatya, Maraş ve öteki yerlerde sağ-sol mücadelesini bir Alevi - Sünni çatışmasına dönüştüren o ve tayfası değilmiş gibi.

Faşist cinayet çetelerinin şefi Türkeş ve onun baş ortağı, sırt sıvazlayıcısı, vurguncu sermayenin baş temsilcisi Demirel, Sıkıyönetimi sosyalist ve demokratik hareketin ve bu arada Kürt halkının ulu-

sal-demokratik güçlerinin üstüne yöneltme hesapları içindedirler. Bu hesaplarının tutup tutmayacağını göreceğiz. Şu kadarını söyleyelim ki; 12 Mart benzeri bir uygulamaya, belki de daha ötesine kadar iş vardırılsa bile bu sömürü ve zulüm düzeninin bunalımını gidermiyecek, onu daha da derinleştirecektir. Kimse emekçi halk kitlelerini zorla dize getirmeye heveslenmesin. Halkın kaybedeceği fazla birşey zaten yoktur. Emekçi halk kitleleri zaten iliklerine kadar sömürülmekte, işsizlik, pahalılık altında bunalmaktadırlar. İşçi sınıfına ve diğer emekçi halk yığınlarına yönelecek baskılar, sömürü düzenine karşı tepkileri daha da yoğunlaştıracaktır. Kürt halkı ise artık engellenemez bir uyanış ve mücadele sürecine girmiştir. Halkımızın ulusal demokratik haklar talebini, özgürlük mücadelesini durdurmaya, engellemeye hiçbir güç yetmiyecektir.

Halk kitleleleri yeni baskılar değil, özgürlük ve insanca bir yaşam istiyorlar ve onlar baskılara evet demiyeceklerdir.

Halk kitlelerinin mücadelesi ancak bu sömürü ve zorbalık düzeni tüm olarak son bulduğu, sosyalist bir topluma ulaşıldığı zaman bitecektir. O zamana kadar para babalarının, zorbaların dikensiz gül bahçesi aramaları boşunadır. Onlar halkı rahatça soyup soğana çeviremiyecekler, zincire vuramıyacaklardır.

Ancak bugünkü bunalımdan geçici bir çıkış yolu vardır. O da faşist terör odaklarının üstüne gidilmesi, Türkeş ve tayfasının, bu belli cinayet şebekelerinin, halk katillerinin cezalandırılması, örgütlerinin dağıtılmasıdır.

Burjuva politikacıları ve basını her allahın günü terörün son bulmasından dem vuruyorlar. Ama bu işte ikiyüzlü ve yalancıdırlar. Onlar gerçekten terörün son bulmasını mı istiyorlar: İşte faşist cinayet çeteleri ortada. Ev basan, savcı kurşunlayan, profesör öldüren, öğrencilerin içine bomba atan ve Maraş'ta halkımıza karşı soy kırımına girişen, hamile kadınları vuran ve bebekleri doğrayan canavarlar ve onların «Başbuğ»ları işte orada! Buyrun hesap sorun! Ama bu yapılmaz da yine iş kitap yakmaya, devrimci ve demokratik güçlerin ezilmesine vardırılırsa bu yalnızca faşist terörün daha yeni biçimlerde ve daha yeni güçlerce sürdürülmesi olacaktır ve kimseyi de kandıramıyacaktır. Bu, bunalımı geçici olarak bile gidermiyecek ve daha da derinleştirecektir. Ta ki sömürücüler ve zorbalar bu ülkede de tarih sahnesini tam olarak terkedinceye kadar...

Faşist Güçlerin Tertiplerine Karşı Dikkatli Olalım

Faşist ve gerici takımı, sıkıyönetim şartlarını kendileri hazırladılar, şimdi de onu yaygınlaştırmak, sosyalist, ilerici ve yurtsever güçlerin üzerine yöneltmek çabası içindedirler.

biliniyor. Ama o, faşist teröre karşı kararlı biçimde mücadele etmediği, yöntemlerini yanlış seçtiği içindir ki faşist terör günden güne azgınlaştı ve katliam yapma boyutlarına ulaştı.

İktidarın denge politikasının bir çıkmaz olduğu açıktı. Faşist cinayet odakları yıllardan beridir ki bu tür eylemlere hazırlanmışlardı. Faşist terörle başa çıkmanın yolu, onların üstüne ciddi biçimde gitmek, bu odakları dağıtmak ve onlardan hesap sormaktır. Ecevit iktidarı bunu ancak emekçi halk kitlelerine dayanarak, bu kitleleri faşist saldırganlığa karşı uyararak, devrimci ve demokratik güçlerin desteğini alarak yapabilirdi. Oysa hükümet başından beri, salt bazı polisiye tedbirlerle bu işi çözümlemeye çalıştı. Oysa en başta polis kadrolarının önemli bir bölümü hükümetin denetiminde değildi. Faşistler pekçok kilit noktayı elde tutuyorlardı. Hükümet faşist militanları bu kadrolardan temizliyeceğine, gericilerin çığırtkanlığına ayak uydurarak ilerici ve demokrat polisleri oradan oraya savurdu. POL-DER'i kapattı. Hükümet, faşist odakların üzerine gidemezken, faşistlerin silahlı eğitim yaptıkları kamplara dokunmazken ilerici dernek ve sendikalara karşı çıkışlar yapmaktan, demokratik hak ve özgürlükleri daha da sınırlamaya yönelmekten geri kalmadı. Bu mantık ve tutumla faşizmle mücadele edilemezdi.

Ecevit hükümeti, başından beri bindiği dalı kesen bir politikanın yürütücüsü oldu. O, emekçi halk yığınlarına verdiği hiçbir sözü yerine getirmezken sermayenin istediği yönde yürüdü ve kendisini yıkmaya çalışan güçlerin seslerine kulak verdi. O bu tutumuyla sıkıyönetim ilanına kadar vardı ve bundan sonra da nereye kadar varacağını tahmin etmek zor değildir.

Ecevit hükümeti bu tutarsız ve faşistlerin işine yarayan politikasıyla Demirel ve Türkeş'in kapanına doğru sürüklenmektedir.

Bunalımdan Geçici Bir Çıkış Yolu Faşist Odakların Temizlenmesidir

Bay Demirel ve Türkeş ve cümle gerici basın ağız birliği halinde sıkıyönetimi solun, devrimci ve demokratik güçlerin üstüne yöneltmeye çabalıyorlar. Cinayet çetesinin şefi Türkeş, pişkin bir şekilde masum pozlarına bürünerek vatan ve milletin birliğinden sözediyor. Sanki yıllardan beri silahlı eğitim kamplarında bu faşist güruhu yetiştiren ve sokağa salan o değilmiş gibi. Sanki yıllardan beri Elazığ'da Erzincan'da, Malatya, Maraş ve öteki yerlerde sağ-sol mücadelesini bir Alevi - Sünni çatışmasına dönüştüren o ve tayfası değilmiş gibi.

Faşist cinayet çetelerinin şefi Türkeş ve onun baş ortağı, sırt sıvazlayıcısı, vurguncu sermayenin baş temsilcisi Demirel, Sıkıyönetimi sosyalist ve demokratik hareketin ve bu arada Kürt halkının ulu-

sal-demokratik güçlerinin üstüne yöneltme hesapları içindedirler. Bu hesaplarının tutup tutmayacağını göreceğiz. Şu kadarını söyleyelim ki; 12 Mart benzeri bir uygulamaya, belki de daha ötesine kadar iş vardırılsa bile bu sömürü ve zulüm düzeninin bunalımını gidermiyecek, onu daha da derinleştirecektir. Kimse emekçi halk kitlelerini zorla dize getirmeye heveslenmesin. Halkın kaybedeceği fazla birşey zaten yoktur. Emekçi halk kitleleri zaten iliklerine kadar sömürülmekte, işsizlik, pahalılık altında bunalmaktadırlar. İşçi sınıfına ve diğer emekçi halk yığınlarına yönelecek baskılar, sömürü düzenine karşı tepkileri daha da yoğunlaştıracaktır. Kürt halkı ise artık engellenemez bir uyanış ve mücadele sürecine girmiştir. Halkımızın ulusal demokratik haklar talebini, özgürlük mücadelesini durdurmaya, engellemeye hiçbir güç yetmiyecektir.

Halk kitleleleri yeni baskılar değil, özgürlük ve insanca bir yaşam istiyorlar ve onlar baskılara evet demiyeceklerdir.

Halk kitlelerinin mücadelesi ancak bu sömürü ve zorbalık düzeni tüm olarak son bulduğu, sosyalist bir topluma ulaşıldığı zaman bitecektir. O zamana kadar para babalarının, zorbaların dikensiz gül bahçesi aramaları boşunadır. Onlar halkı rahatça soyup soğana çeviremiyecekler, zincire vuramıyacaklardır.

Ancak bugünkü bunalımdan geçici bir çıkış yolu vardır. O da faşist terör odaklarının üstüne gidilmesi, Türkeş ve tayfasının, bu belli cinayet şebekelerinin, halk katillerinin cezalandırılması, örgütlerinin dağıtılmasıdır.

Burjuva politikacıları ve basını her allahın günü terörün son bulmasından dem vuruyorlar. Ama bu işte ikiyüzlü ve yalancıdırlar. Onlar gerçekten terörün son bulmasını mı istiyorlar: İşte faşist cinayet çeteleri ortada. Ev basan, savcı kurşunlayan, profesör öldüren, öğrencilerin içine bomba atan ve Maraş'ta halkımıza karşı soy kırımına girişen, hamile kadınları vuran ve bebekleri doğrayan canavarlar ve onların «Başbuğ»ları işte orada! Buyrun hesap sorun! Ama bu yapılmaz da yine iş kitap yakmaya, devrimci ve demokratik güçlerin ezilmesine vardırılırsa bu yalnızca faşist terörün daha yeni biçimlerde ve daha yeni güçlerce sürdürülmesi olacaktır ve kimseyi de kandıramıyacaktır. Bu, bunalımı geçici olarak bile gidermiyecek ve daha da derinleştirecektir. Ta ki sömürücüler ve zorbalar bu ülkede de tarih sahnesini tam olarak terkedinceye kadar...

Faşist Güçlerin Tertiplerine Karşı Dikkatli Olalım

Faşist ve gerici takımı, sıkıyönetim şartlarını kendileri hazırladılar, şimdi de onu yaygınlaştırmak, sosyalist, ilerici ve yurtsever güçlerin üzerine yöneltmek çabası içindedirler.

Bay Türkeş, Maraş'ta uyguladığı kanlı kırım planından sonra yine barış meleği pozlarına bürünmüştür. Ancak faşistler hem bu demagojiyi yapacak, hem de sağda solda yeni kanlı olaylar yaratmaktan geri kalmıyacaklardır. Hele sıkıyönetim uygulaması gönüllerine göre yürümez de faşist beslemeler güç durumda kalırlarsa, faşistlerin yeni tertiplere girişmeleri beklenmelidir. Faşist güçler, kamuoyunu yanıltmak, terörün suçunu sol güçlere yüklemek ve 12 Mart döneminde olduğu gibi sola karşı sürek partileri düzenliyebilmek için, bazı maceracı, sakat «sol» gruplar içine sızdırabildikleri ajan-provakatörlerden de yararlanacaklardır. Devrimci güçler tüm tahriklere, provakasyonlara karşı dikkatli olmalı, bunları boşa çıkarmasını bilmelidirler.

Terörün asıl yaratıcısının faşist tedhiş örgütleri olduğu bugün kamuoyunda her zamankinden daha iyi bilinmektedir. Sıkıyönetim, terörü önleme adına ilan edildiğine göre, faşist tedhiş örgütlerinin üzerine gidilip onların dağıtılması ve faşist katillerden ve onların iplerini elde tutanlardan hesap sorulması gerekir. Ancak bu ihtimal bugün de güç görünüyor. Bir yandan hükümetin faşist tedhişin üzerine gitmekteki kararsızlığı, diğer yandan faşist güçleri özellikle koruyan ve onlara karşı ciddi bir tedbir alınmasını sabote eden hükümet içindeki ve dışındaki unsurlar, sermaye çevreleri ,en başta da emperyalist güçler —görünüşü kurtarmaya yönelik bazı göstermelik tedbirlerden öte— faşist saldırganlığın kaynaklarına inilmesine, faşist odakların dağıtılmasına imkan vermiyeceklerdir. Tam tersine, bu gerici güçler, sıkıyönetim uygulamasının sola yönelmesi, emekçi kitlelerin baskı altına alınması, demokratik hak ve özgürlüklerin daha da sınırlandırılması için çaba göstereceklerdir.

Faşist saldırıların göğüslenmesi, faşizmin geriletilmesi ve çökertilmesi, her zaman söylediğimiz gibi, emekçi halk kitlelerinin anti-faşist mücadeleye geniş çapta kazanılmasına, devrimci ve demokratik güçlerin birliğine ve faşizme karşı kararlı, kitlesel mücadeleye bağlıdır. Bu mücadelede de en büyük görev ve sorumluluk sosyalistlere düşüyor. Faşist güçlerin sindirilmesini başkasından, hele CHP gibi bir burjuva partisinden ve bir sıkıyönetimden beklemek gülünçtür. Sıkıyönetim en başta işçi sınıfı ve diğer ilerici, demokratik güçler bakımından olumsuz bir durumdur. Bugünkü şartlarda devrimci ve demokratik güçler, bir yandan bu olağanüstü durumun biran önce son bulması için çaba göstermeli, diğer yandan güçlerini faşizme karşı, onun teşhiri, tecriti ve geriletilmesi yönünde birleştirmelidirler.

AKSA'nın 19. KONGRESİ

Dergimizin 43. sayısında Yurt Dışındaki Kürdistan Öğrencileri Birliği (AKSA)'nın 19. olağan kongresinden kısaca sözetmiştik. Bu kongreye ilişkin daha ayrıntılı bilgiler elimize yeni ulaştı. Gecikmiş olmasına rağmen bu bilgileri okuyucularımıza sunmakta yarar bulduk.

Yurtdışı Kürdistan Öğrenci Birliği (AKSA)'nın 19. olağan kongresi 14-17 Eylül 1978 tarihleri arasında F. Almanya'nın Frankfurt şehrinde yapıldı. Kongreye çeşitli ülkelerden gelen 35 delegenin yanı sıra, çok sayıda örgüt temsilcileri katılmıştı. Temsilcileri katılamayan birçok örgütlerden de, dayanışma mesajları gelmişti.

19. Kongreye Dayanışma Mesajları gönderen örgütler şunlardı:

— Genç Sosyalistler yüksek öğrenim grubu (Batı Berlin Eyalet Birliği)
— Batı Berlin Sosyalist ve Demokratlar ittifakı.
— Türk öğrenci birliği
— İran demokratik gençlik ve öğrenci örgütü (ODYSİ)
— İlerici İranlı Öğrenciler Birliği
— Afganistan Öğrencileri Genel Birliği
— Yurt dışındaki ilerici İsviçreliler Birliği
— İlerici Finliler Birliği
— Yunanlı Öğrenciler Birliği
— Lübnanla dayanışma komitesi
— Batı Sahra Dayanışma Komitesi
— ULUSLARARASI ÇALIŞMA BİRLİĞİ (İAG)
— Yabancılarla evli Alman kadınları derneği (İAF)
— Alman Öğrencileri Birliği (VDS - Alman Öğrenci Dernekleri Federasyonu)
— Filistin İnformasyon merkezi (BON)
— HEVRA - Devrimci Türkiye Kürtleri Örgütü.
— Afganistan Demokratik Halk Partisi (Temsilcisi)

— Lice - Roja Welat ve Özgürlük Yolu sempatizanları (İşçi, Köylü ve Öğrencileri)
— Bodenze, Duisburg, Frankfurt, Nürnberg, Berlin ve Münih İşçi Kültür ve Dayanışma Dernekleri
— Suriye Kürt Marksistleri Örgütü
— ROJA WELAT GAZETESİ.
— BEYTÜŞEBAB - DHKD
— Sosyalist gazetesi F. Almanya Temsilcisi
— BİTLİS - DHKD
— Kitle Gazetesi Avrupa Temsilcisi (MERAL SARAÇ)
— ERGANİ - DHKD
— Sosyalist Gençlik Birliği (SGB)
— ÖZGÜRLÜK YOLU DERGİSİ
— ANKARA - DHKD.

Kongreye konuşmacı olarak Afganistan Devrimci Halk Partisi Temsilcisi ile TSİP eski İstanbul il başkanı İbrahim Seven katıldı.

Kongre 14.9.1978 günü saat 16.00'da Ey Reqib marşı ve Kürdistan şehirleri anısına bir dakikalık saygı duruşuyla çalışmalarına başladı.

Daha sonra gündem gereği kongre divan heyetinin seçilmesi gerekliydi. Fakat Divan seçimlerini kaybedeceklerini anlayan, azınlıktaki (YNK) bir grup; Divan seçimlerini engellemek, zaman kazanmak ve kongreyi ertelemek için, hayali bir takım şubelerin olduğunu öne sürdüler. Bu arada da telefonlarla sağdan-soldan adam toplamaya çalışıyorlardı. Uzun tartışmalardan sonra AKSA Merkez Komitesi üyelerinden bir arkadaş, konu ile ilgili bir açıklama yaptı. Açıklaması kısaca şöyleydi: «Merkez komitesinin belirttiği 1 Eylül 1978 tarihine kadar şube kongrelerini tamamlayıp, aidatlarını, üye ve delege sayılarını Merkez komitesine bildiren şubelerin sayısı 5'tir. Ve bu şubeleri temsil edebilecek 35 delege listesi elimize ulaşmıştır. Tüzük gereği, bu 35 delege kongrede oy kullanma ve söz sahibi olmaya yetkilidir.»

Bu açıklamadan sonra 35 delegenin 8'i kongre salonunu terk etti. Salonda kalan 27 delege kongrenin devamına ve divanın seçilmesine karar verdi.

Divan seçiminden sonra, Divan heyeti yerini aldı. Ve tespit edilen gündem maddeleri üzerinde çalışmalarını sürdürdü. Eski merkez komitesinin yıllık çalışma raporunu okudu. Kürdistan'ın dört parçasındaki son gelişmeler ve durum değerlendirilmesi yapıldı.

Kongrede Tüzük program değişikliği öngörüldü. Hazırlanan Tüzük ve program oy birliği ile kabul edildi. AKSA Merkez Komitesinin 17.9.1978 tarihli sonuç bildirgesinde, konu ile ilgili olarak şöyle deni-

liyor: «Çağımız kapitalizmden Sosyalizme geçiş çağıdır. Uluslararası dünya devrimci hareketini; Sosyalist sistem, Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve ezilen halkların ulusal kurtuluş mücadeleleri meydana getirmektedir. Kürt halkının kurtuluş mücadelesi de uluslararası devrimci hareketin ayrılmaz bir parçasıdır.

Yurt dışındaki Kürt öğrenci hareketi de Kürt halkının kurtuluş mücadelesinin bir parçası olduğu gibi, Barış, Özgürlük, Demokrasi ve Sosyalizm için Emperyalizme, Sömürgeciliğe, Faşizme ve Gericiliğe karşı mücadele eden uluslararası öğrenci hareketinin amansız savunucusu ve parçasıdır.

Bu genel doğrulardan hareket ederek AKSA'nın 19. Kongresinde yapılan program değişikliği ve bu doğrultuda alınan kongre kararları yurt dışındaki Kürt öğrenci hareketi açısından tarihi bir dönüm noktasıdır. Çünkü 19. Kongre Kürt halkının dostu ve düşmanları arasında kesin bir çizgi çizip tavır almıştır.»

Kongrede çeşitli konularda kararlar alındı. Alınan bütün kararları bu yazımızın bütünlüğünde yayınlamak mümkün değildir. Öğrendiğimiz kadarıyla AKSA bu kararları Almanca ve Kürtçe dillerinde bir broşür olarak yayınlayacaktır. Ancak alınan kararların üçünü yazımızın bütünlüğünde ele almakta yarar gördük.

— «Kongre, ROJA WELAT gazetesine devrimci selamlarını gönderir ve tüm ilerici güçlerden, kişilerden, Roja Welat üzerindeki baskılara karşı seslerini yükseltmelerini ister.»

— «19. Kongre, uluslararası düzeyde devrimcilikten ve ilericilikten uzaklaşmış olan Maoculuğu lanetler. Maoculuk emperyalizmin ve gericiliğin hizmetindedir. O, uluslararası devrimci hareketin karşısındadır ve bu cepheyi parçalamaya yönelmiştir.»

— « ... 19. Kongre, Sovyetler Birliği'ndeki Kürt toplumunun gelişmesini sevinçle karşılar, ona ve diğer Sovyet halklarına daha büyük ilerlemeler diler.»

Kongre, 17.9.1978 günü akşamına kadar sürdü. Yeni merkez komitesi seçildi. Aynı gün akşam saat 20'de İşçi Kültür ve Dayanışma dernekleri ile ortaklaşa bir kültür gecesi düzenlendi. Geceye 500 kadar izleyici katıldı. Disiplinli biçimde yürütülen gece saat 24'e kadar sürdü. Program bitince delegeler ve konuklar AKSA'nın yeni seçilen Merkez Komitesine başarılar dileyerek ayrıldılar.

AKSA'nın Kısa Geçmişi ve 19. Kongredeki Gelişmeler Üzerine

AKSA'nın 19. Kongresindeki gelişmeleri sağlıklı biçimde değerlendirebilmek için AKSA'nın kuruluşundan bu yana ki gelişmelere, hatta daha da öncesine, yani KSSE (Komela Xwendevanên Kurd li Ewrûpa) dönemine bakmakta yarar var. Bunu yaparken Kürt halkının

silahlı mücadelesinin Irak'taki 1975 yenilgisini ve bu yenilgiyi izleyen gelişmeleri göz önünde bulundurmak zorunludur. Çünkü AKSA'daki gelişmeler bir yönüyle de ülkemizdeki devrimci hareketin bir yansımasıdır.

Irak Kürt ulusal hareketinin 1975 yılındaki yenilgisi KSSE'ye de yansıdı. Avrupa'daki Kürt öğrenci hareketinin başına çöreklenmiş, çoğu ağa-bey çocuğu olan unsurlar, Barzani yönetiminin gerici politikasını savunmakta devam ediyorlardı. Ancak onların bu çabaları boşuna idi. Onlar, gerici politikaları yüzünden Irak Kürdistan'ında aldıkları yenilgiyi bu kez de yurt dışındaki ilerici Kürt öğrencilerinden alacaklardı. Artık yurtsever - demokrat Kürt öğrencilerinin mücadelesi devrimci bir yola kanalize olmuştu. Gençler, kurtuluşun feodal bey ve ağaların eliyle olmayacağını bir kez daha öğrenmişlerdi. Böylece KSSE içinde muhalefetin sesi yükselmişti.

Tabandaki ilerici öğrenci kitlesi 1975'te Berlin'de yapılan kongrede tutucu yönetime karşı çıktı ve ona karşı mücadeleye girişti. Bu amaçla 17. Kongreyi Hazırlama Komitesi kuruldu. Bu komite, 1 yıllık çalışmadan sonra 17. Kongreyi Federal Almanya'nın Frankfurt kentinde gerçekleştirdi. Örgütün adı AKSA olarak değiştirildi. Yeni bir tüzük ve program kabul edildi. (Daha geniş bilgi için bakınız: Özgürlük Yolu, sayı; 19). Gerek hazırlık komitesinin çalışmalarına, gerekse 17. Kongreye (AKSA'nın kuruluş kongresi) değişik görüşlü birçok gruplar, yurtsever ve demokrat unsurlar, Irak KDP'nin tutucu yönetimine karşı olanlar katıldılar. Bu durum doğaldı; çünkü o dönemin acil sorunu, öğrenci örgütünün gerici yönetimini tasfiye ve örgüte anti-emperyalist, anti-feodal, demokratik bir nitelik kazandırma sorunuydu .Örgüt içi mücadele ise henüz belirginleşmemişti. Böylesi bir ortamda kurulan AKSA, kimi çevrelerin «sosyalistlik» adına çamur atmalarına rağmen başarılı çalışmalar yaptı. AKSA içindeki mücadele de çeşitli biçimlerde süregeldi. Örgüt içinde Maocu ve Troçkist unsurlara karşı hayli mücadele verildi. Sonunda 19. Kongrede Maocu ve Troçkist unsurlar kongreyi terketmek durumunda bırakıldılar. Karasız politikalarıyla Maoculara ve Troçkist unsurlara karşı açık tavır alamıyan KYB (Kürdistan Yurtsever Birliği) taraftarları ise onlarla birlikte hareket ettiler.

Örgüt içinde dar milliyetçi görüşlere, Maoculara ve onlarla flört eğilimlerine karşı ciddi biçimde mücadele edildi. KYB yandaşları ise AKSA içinde son derece yanlış bir politika güttüler. Maoculuğun günümüzde çok daha açığa çıkan karşı devrimci, bozguncu, saldırgan tutumuna rağmen onlar, Maocularla AKSA adına ortak çalışmalar yaptılar, ortak bildiriler yayınladılar. Nitekim son kongrede KYB'nin İsveç'teki önde gelen kişilerinden biri şöyle dedi: «Efendim, siz Mao-

culari tasfiye ediyorsunuz, o zaman AKSA'nın demokratikliği nerde kalıyor?«» Bu sözler de KYB taraftarlarının Maocuları hâlâ demokratik saflarda sayma dargörüşlülüğünden kurtulamadıklarını gösteriyor.

KYB'nin, Maocuların karşı devrimci kimliğini hâlâ kavramaması doğrusu ilginçtir. Oysa Maocular KYB'ye karşı en düşmanca bir politika yürütüyorlar. Son Hakkâri olaylarından beri Türkiye'de Maocu **Aydınlık** gazetesinin yayın politikası ortada. Aydınlık, KYB'ye karşı en düşmanca biçimde saldırıyor. Diğer taraftan kendilerine «KAVACI» diyen başka Maocu çömezlerin yaptıkları ve söyledikleri de malum. **Kava** adlı dergi, ilk sayısında, Geçici Komite'nin elindeki KYB'ye ait tutsakları salıvermesi konusunda bakın ne diyor:

«Geçici Komite'nin elindeki tutsakları serbest bırakması, sadece onun ilkesizliğini ve uzlaşır olduğunu bir kez daha belgelemekten öteye geçmiyecektir. Bu durumda yapılması gereken şey, tutsaklara savaş esiri muamelesi yapmaktır. Geçici Komite'den beklenen de bu olmalıydı. Yoksa yurtsever güçlerin birliğini savunma adına sosyal faşistleri ve onların yıkıcı eylemlerini savunmak değil (!)...»

Maocu çömezler, cümlenin sonundaki nidayı parantez içine almışlar. İşte bu doğru! Söylediklerinin ne derece komik, ahmakça ve düşmanca olduğunun bundan iyi kanıtı olamaz. Maocu çömezler, yurtsever güçler arasında düşmanlığı körüklüyor, emekçi halkımızın birbirini kırmasını istiyorlar. Böylece de onların CİA, SAVAK ve benzerlerine uşaklık yaptıkları bir kez daha sırıtıyor. Ama KYB gibileri hâlâ düşmanı tanımıyorlarsa, hâlâ Maocularla flört politikasından cayıp tutarlı devrimci bir tutum takınmıyorlarsa biz ne yapalım!

AKSA Merkez Komitesi'nin 17.9.1978 tarihinde yayınladığı sonuç bildirgesinde de bunların gerçek yüzlerini sergilemektedir. Söz konusu bildirgede şöyle deniliyor: «Birkaç saat süren usul üzerindeki tartışmalardan sonra azınlıkta olan bir grup tüzüğe aykırı istemlerini kabul ettiremeyince ne yazık ki AKSA'nın 19. Kongresini terkedip çıktı. Bu anti-demokratik tavır yurtdışındaki öğrenci hareketine indirilen bir darbeydi. Kongreyi terkeden grubun bu hareketinin kökeninde AKSA'nın 19. Kongresinde değiştirilen tüzük ve programının, kongre kararlarının politik içeriğine yansıyan ideolojik nedenler yatmaktadır.»

Sonuç olarak şunu belirtelim ki; Maoizm uluslararası planda Emperyalizmin yedek gücü ve gericiliğe hizmeti ile tanınmaktadır. İşçi sınıfı hareketi ve ilerici - demokratik hareketler içerisinde yeri olmadığı gibi; değil demokratik planda, hayatın her alanında bu karşı devrimci ideoloji ile mücadele etmek, bütün ilerici, yurtsever güçlerin ertelenmez görevidir.

Bütün dünya devrimci - demokratik hareketleri içerisinde tecrit edilen Maocular; son olarak AKSA'nın 19. Kongresinde de devrimcilerden şamarı yiyip, kurtuluşu kongreyi terketmekle buldular.

Kongrenin son gününde 8 delegenin katıldığı bir toplantı düzenleyen KYB taraftarları ile Maocular ve Troçkistler bu toplantıya kongre adını taktılar. Sözde yeni yönetimi de seçmişler.. Böylece durumlarını ustaca örtbas etmeye çalıştılar. Diğer taraftan delegelerin ezici çoğunluğunu oluşturan 27 delegenin katıldığı Gerçek kongreyi hiçe sayıp, «AKSA kongresine BRD ve B. Berlin şubeleri katılmadı,» biçiminde gerçek dışı şeyler de söylediler.

AKSA, 19. Kongresiyle Maoculardan arınmakla demokratik yapısından, kitlesel tabanından birşey yitirmedi; tersine arındı ve güçlendi. Maocularla yanyana düşenlerin yapacakları iş ise, biran önce özeleştiri yapıp Maocu bozguncuların yanından ayrılmak, örgütün ilkelerine sahip çıkmak, birliğine güç katmak olmalıdır.

Kürdistan Öğrenci Hareketi, Yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da karşı devrimci eğilimleri, sapmaları, yanlışları mahkum ederek devrimci bir doğrultuda birlik ve dayanışmasını güçlendiriyor. Bu süreç güçlenerek ve hızlanarak devam edecektir.

«Halk Demokrasileri» Üzerine

Ahmet TAŞ

Halk demokrasileri tarih sahnesine İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ve Doğu Avrupa'da çıktılar. Bilindiği gibi, Hitler faşizminin en büyük saldırı hedefi Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleriydi. Faşist Alman orduları Sovyetlerle savaşırken, Doğu Avrupa ülkelerini işgalleri altında tutuyorlardı. Faşizm, Sovyet halklarının o yüce direnişiyle karşılaşıp ölüm-kalım mücadelesi verirken, işgal edilen Doğu Avrupa ülkelerinin anti-faşist güçleri de, işgalcileri ülkelerinden kovmak için aralıksız çarpışmaktaydılar.

Hiç kuşkusuz bu ülkelerde verilen anti-faşist mücadele işçi sınıfının öncülüğünde yürütülüyordu. Faşizme karşı mücadelenin teorik mimarı olan Bulgar Devriminin önderi Dimitrov' un görüşleri pratiğe uygulanarak savaşılıyordu. İşçi sınıfının öncülüğünde kurulan cepheler Alman ordularına darbeler indirmek için amansız bir savaş sürdürüyorlardı. Bu cephede köylüler, küçük burjuvazinin bütün kesimleri ve hatta sermaye sınıfından olup ülkelerini faşist işgalden kurtarmak isteyenler de yer almışlardı.

Faşizme karşı işçi sınıfının öncülüğünde, işçi-köylü ittifakını esas alan ve anti-faşist diğer bütün tabakaları içeren bu en geniş cephenin oluşturulması teorik olarak doğruydu; zamanla pratik olarak da doğruluğu en açık bir biçimde kanıtlandı. Faşizmin yenilgisinde bu anti-faşist cephe stratejisinin önemini küçümsemek mümkün değildir.

İşte halk demokrasileri faşizme karşı en geniş cephelerin oluşturulduğu savaş ortamından sonra kuruldu. İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra halk demokrasili devletler meydana gel-

diler. Aslında işçi sınıfının başka türlü bir iktidar modelini uygulamaya kalkması mümkün değildi. Çünkü faşizme hizmet edenlerin dışındaki geniş halk kesimleri büyük kayıplarla karşılaşmışlardı. Ayrıca bu ülkelerde yıkılmış bir ekonomi miras olarak kalmıştı. Bunlar ve daha birçok nedenle demokratik halk devleti tipi kaçınılmaz olarak kendisini dayatıyordu.

HALK DEMOKRASİLİ DEVLETLERDE SINIFLAR

Halk demokrasili devletlerde işçi sınıfı öncü güç olarak iktidardadır. İşçi-köylü iktidarı temel hedeflerden biri olarak alınmış ve gerçekleşmiştir. Halk demokrasileri proletarya diktatörlüğünün özgül bir türüdür. Kuşkusuz bu tür proletarya diktatörlüğü ile Sovyetler tipi arasında bazı ayrılıklar vardır. Yani proletarya diktatörlüğünün bu iki biçiminin özü ve hedefleri aynı olmakla birlikte, biçimleri değişiktir. İşçi sınıfının öncülüğünde ve işçi-köylü ittifakının sağlam bir biçimde kurulduğu halk demokrasilerinde diğer halk tabakalarıyla da sıkı bağlar kurulmuştur. Daha doğrusu işçi sınıfının öncülüğünde büyük halk çoğunluğunun egemenliğinin sağlandığı devlettir, halk demokrasili devlet.

Tekelci sermaye ilk anda tasfiye edilir. Özel mülkiyetteki büyük sanayi dalları, bankacılık ve sigortacılık gibi şirketler hemen millileştirilir. Dış ticaret de dahil, tekelci kapitalizmin omurgasını oluşturan büyük sanayi ve sermaye kuruluşlarının bu şekilde millileştirilmesi, kapitalist üretim biçiminin kaldırılması sürecinin başlangıcını teşkil eder. İlk dönemlerde tekelci sermayeye karşı tasfiye hareketine girişilirken gene mümkün olan en geniş halk tabakalarıyla olumlu diyalog sürdürülür ve onların güvenini yitirmemeye özel bir önem verilir. Dimitrov, tekel dışı olan bu kesimlerle ilişkiyi şu şekilde açıklar:

«... Halk demokrasisi rejimi, kasaba ve şehir küçük burjuvazisinin ve orta halli köylülerin tereddütünü alt etmeğe, köydeki kapitalist elemanları yenmeğe ve sosyalizme geçişin kesin savaşında, emekçi tabakaları işçi sınıfı etrafında toplamayı başaracaktır.» (1)

Halk demokrasili devlette iktidarın ilk ve acil görevlerinden birisi de tarım ve toprak reformunu gerçekleştirmektir. Hiç şüphesiz bu reformu burjuva iktidarlarının gerçekleştirmeye çalıştıkları reformlarla karıştırmamak lâzımdır. Halk demok-

---

(1) **Halk Cumhuriyetine Doğru** — Dimitrov. Habora Yayınevi s. 187.

rasili devlette büyük toprak sahiplerinin elindeki topraklara, derhal el konulur. Bunlar kollektif çiftlikler haline getirilir. Ayrıca ortakçılık ve yarıcılık gibi kapitalizm öncesi işletme biçimlerine son verilir. Tarımda kollektifleştirmeye büyük önem verilerek toprak ve tarım reformu gerçekleştirilir. Toprak reformu sayesinde köylüler toprak sahibi edilirler. Ancak bu uygulama başıboş, herkesin bildiğini okuduğu bir şekilde olmaz. Çünkü böyle bir durum ekonomik kargaşaya neden olur. Bu nedenle köylüye toprak dağıtılırken bile, kollektivizasyona büyük önem verilerek hareket edilir. Bir taraftan kollektif çiftlikler kurulup geliştirilirken, bir taraftan da köylülerin kooperatiflerde birleşmeleri sağlanır. Küçük toprak sahibi köylüyü kooperatif çatısı altında birleştirmeden toprak politikasının başarıya ulaşması çok zordur. Çünkü bu yapılmadığı takdirde zamanla köylüler arasında toprak mücadelesi yeniden başlar. Mevcut toprakların belirli kişilerin elinde toplanması sonucu doğabilir. Bunun önüne çeşitli biçimlerde geçilse bile, diğer bir çok nedenle toprak daha küçük parçalara bölünür, tarımsal üretim de kargaşa başgösterir, verim düşük olur. Ancak kooperatifler kanalıyla güçsüz köylünün ilaç, gübre ve makine kullanma gibi modern tarım olanaklarından yararlanması sağlanabilir.

Ayrıca toprak reformu kollektivizasyona yönelik olmadı mı, tarım alanında halk demokrasili devletin iktidarı planlı kalkınmayı ve gelişmeyi gerçekleştiremez. Oysa halk demokrasilerinde iktidar planlı bir ekonomi ile halkın hayat düzeyinin yükselmesini temin etmek zorundadır. Halk demokrasilerinde kargaşa ve kaosa yer yoktur.

HALK DEMOKRASİLERİNDE SINIF SAVAŞI

Yukarıda değindiğimiz ekonomik ve sosyal dönüşümleri gerçekleştirmek güllük, gülistanlık bir ortamda gerçekleşmez elbette. Halk demokrasili devlette iktidarı oluşturan güçler, sömürü çevrelerini baskı altına alır, büyük mülklere el koyar ve sosyalizme varmak için süreç içerisinde gelişen bir mücadele veriyorlarsa, gerici güçler de iktidarı yitirmemek, şayet yitirmişlerse onu yeniden ele geçirmek için elden gelen bütün çabayı sarfederler. Yani sınıf savaşı kesilmeksizin devam eder. Halk demokrasilerinde burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin egemenliği yıkılmış, onun yerine işçi sınıfının öncülüğündeki halk tabakalarının egemenliği gerçekleşmiştir. Ama eski düze-

nin efendileri kendi düzenlerini geri getirmek için boş durmazlar elbette. Onlar kapitalist sistemi canlandırmak için iktidarı yeniden almaya çabalarlar. Fakat demokratik halk iktidarı bu çabaları hoş karşılamaz. Sınıf savaşının diyalektiğini bir an dahi unutmadan hareket etmeli, her türlü gerici çaba anında ve en kararlı bir biçimde bastırılmalıdır.

Burada devlet, işçi sınıfı öncülüğündeki halk güçlerinin egemenliğinin —yani proletarya diktatörlüğünün bu türünün— sürdürülmesi için bir araç durumundadır. Halk demokrasileri kurulmadan önce ekonomiye ve dolayısiyle devlete hakim olan sınıflar tasfiye olup da iktidarın sınıf niteliği değişince devletin fonksiyonu da değişmiştir artık. Daha önceleri sömürü çevreleri emeğe karşı bir baskı aracı olarak devleti kullanırlarken, halk demokrasilerinde tam tersi olmakta ve demokratik halk iktidarı onu sömürü çevrelerine karşı aynı amaçlarla kullanmaktadır.

Halk demokrasilerinin başarıya ulaşabilmeleri için sadece devlet aygıtını da kullanarak, gerici güçler üzerine baskı kurmak ve onların toparlanma çabalarını bastırmak yetmez. Bundan daha önemlisi ve asıl olan ekonomiyi düzenlemek ve kitlelere çıkarlarının hangi ekonomik sistemde olduğunu gösterebilmektir. Demokratik halk devletinde iktidarın nihai hedefi, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet biçimine, yani kapitalizme ve toplumda var olan diğer sömürü biçimlerine son vermek, sosyalizmi kurmaktır. Uzun dönemde başarılı olmanın temel şartı sömürü ilişkilerinin olmadığı bir ekonomi yaratmaktır.

Sosyalizmi kurmak nihai hedef olmakla birlikte halk demokrasilerinde iktidarın uyguladığı ekonomi politikası işçi sınıfı iktidarının azami programını kapsamaz. Bunun tersine, bu iktidarlar asgari hedefleri seçer ve ona ulaşmaya çalışırlar. Yani uygulanan program işçi sınıfı iktidarının azami değil, asgari hedeflerini kapsar.

Bunun böyle olması, halk demokrasilerinde iktidarların yapısındandır. Yukarıda da değindiğimiz gibi, halk demokrasileri, işçi sınıfının öncülük yaptığı, işçi-köylü ittifakının gerçekleştiği ve anti-faşist, anti-tekelci halk tabakalarının katıldığı geniş bir cephe sonucu kurulmuşlardır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Dimitrov'un teorik vurgulamaları ışığında kurulan ve faşist işgale karşı mücadele eden Bulgaristan Vatan Cephesi bunun en iyi örneklerinden birini teşkil eder.

Faşizmin yenilgisinden sonra, savaş içerisinde en geniş bi-

çimde oluşturulan cephe programının aşılması ve sosyalizme en hızlı bir biçimde geçilmesi yönünde görüşler belirdi. Dimitrov, buna karşılık, Vatan Cephesi programının başarıyla yerine getirilmesinin, Bulgar Halkının sosyalizme geçmek için gerek duyduğu koşulları oluşturacağını söyledi. Hızlı geçiş çabalarının cephe hareketini zayıf düşüreceğini belirterek, sekter tavırlara karşı çıktı. Dimitrov'a göre bütün demokratik, ileri güçleri Vatan Cephesinde toplamak, onun programını gerçekleştirmek ile sosyalizm mücadelesi arasında bir çelişki yoktu. Ama Dimitrov bunu söylerken, sosyalizmi kurma nihai amacından sapmalara da meydan vermedi. Bu yönde gelişmesi ihtimali bulunan bütün eğilimlere, günün somut koşullarını değerlendirerek karşı çıktı.

Görülüyor ki işçi sınıfının öncülüğünde kurulan halk demokrasilerinde somut durumun somut tahlili çok önemlidir. Zamansız çıkışlar, mevcut koşullara uymayan sloganlar ve güçler dengesini hesaba katmayan, iktidarın yapısını gözönüne almadan yapılan tüm hareketler başarısızlığı getirir. Demokratik Halk İktidarının işçi sınıfının asgari programını uygulamasının nedeni, işçi sınıfına dost olabilen ve onunla birlikte hareket etmesi mümkün olan çeşitli tabakaları karşı saflara itmemektir.

Halk demokrasilerinde planlı ekonomi uygulanır. Kâr amacına yönelik ekonomik girişimler, küçük burjuvazinin elindeki mülkiyet durumu hariç tasfiye edilmiştir. Gene küçük mülk sahipleri de başıboş bir şekilde hareket etme olanağına sahip değillerdir. Halk demokrasili devlet iktidarı, yaptığı ekonomik çalışmalar ve sağladığı başarılarla kitlelere çıkarlarının nerede olduğunu gösterebilir, onlara güven verebilir. Planlı ekonominin, kollektivizasyonun üstünlüğünü halk tabakalarına somut olarak da göstermek gerekir.

Ekonomik girişimlere paralel olarak sosyal alanda da Demokratik halk iktidarı emekçi kitleler lehine önemli bazı dönüşümleri gerçekleştirmek zorundadır. Halk demokrasilerindeki uygulamalarda da hep böyle yapılmıştır.

Eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması, okul çağındaki çocukların çalışmalarının yasaklanması ve onlara parasız okuma hakkının sağlanması, halk tabakalarının okuma-yazma öğrenmelerini temin etmek için eğitim seferberliği bunlardan bir tanesidir.

Gene iş hayatının güvenliğe kavuşturulması, yaşlılara ve diğer çalışamayacak durumda olanlara geçim imkânlarının te-

min edilmesi önemli bir görevdir. İşsizlik sorunu kısa bir zamanda halledilerek, kapitalizmin bu çirkinliği tarihin çöp sepetine atılır. Halka kısa sürede parasız ve yaygın sağlık hizmetleri sunulur. Özel ve paralı muayenehaneler, hastaneler kaldırılarak bu alandaki sömürüye son verilir.

Bütün bu çabalar; yani bir yandan tekelci sermaye ve dış ticaretin millileştirilmesi ile büyük topraklara el konulması, bir yandan planlı ve sağlıklı bir ekonomik uygulama, diğer yandan ise sosyal hayatta sağlanan başarılı dönüşümler sosyalizmi kurmak için gerekli ortamı yaratır. Bunlar; üzerine sosyalizmin inşa edileceği temellerdir.

Tabii bu ekonomik dönüşümleri gerçekleştirmek için elde reçete yoktur. Her ülkenin kendi özgül koşulları uygulamanın biçim ve derecesini tayin eder. Örneğin kapitalizmin farklı gelişkenlik derecesinde bulunan ülkelerde uygulama farkları olabilir. Gene iktidarı elde eden güçlerin mücadele biçimi, kurduğu ittifaklar, emperyalizmin etkinlik durumu, faşist ve gerici güçlerin karşı-devrimci çabaları ve daha birçok faktör, gene aynı şekilde uygulama farklılıklarına neden olabilir. Bütün bunlar o ülkenin devrimci-demokratik güçlerinin, kendi ülkelerinin şartlarını gözönüne alarak tayin edecekleri çalışmalarla gerçekleşir.

HALK DEMOKRASİLERİ VE ULUSLARIN KADERLERİNİ BELİRLEME HAKLARI

Halk demokrasili ülkelerde uluslar kaderlerini belirleme hakkına sahiptirler. Ulusal baskıya karşı olmak, halk demokrasilerinin önemli bir özelliğidir. Demokratik halk iktidarları kurulmadan önce ülkede ulusal baskının mevcut olması ve onlara böyle bir mirasın devredilmesi mümkündür. Halk demokrasili devlet iktidarı buna şiddetle karşı çıkar ve ezilen ulusa her türlü ulusal demokratik haklarını verir, o ulusun kaderini dilediği şekilde belirlemesini destekler.

Halk demokrasilerinde bu durumun gerçekleşmesinin nedeni, onun maddi temellerinin yaratılmış olmasındandır. Söylemeye gerek yoktur ki, her türlü baskının nedeni, ekonomik sömürüye dayanır. Ulusal baskının kaynağı da aynıdır. Üretim araçlarının özel mülkiyette bulunduğu ülkelerde, kapitalist sınıfı ve onun iktidar ortakları hem kendi ulusunun emekçileri, hem de diğer uluslar üzerinde baskı kurarlar. Her iki baskının amacı da burjuvazinin el koyduğu artık değeri arttırmaktır.

Sermaye kendi ulusunun emekçilerini baskı altında tutmakla onların yarattıkları değerden kendisine düşen payı (kârı) çoğaltır. Başka ulusların topraklarına göz diker, onların ülkelerini gerektiğinde işgal eder, çünkü o ülkelerin emeğini sömürür, yeraltı ve yerüstü zenginlik kaynaklarına el koyar. O ülkelerin ekonomilerini kendi sınıfsal çıkarlarına tabi bir hale getirir ve o ulusun iradesini hiçe sayar. Gerektiğinde jenoside, teröre başvurmaktan çekinmez.

Halk demokrasilerinde bunu yapan sınıf, iktidardan uzaklaştırılmıştır. Büyük sermaye şirketleri, sanayi kuruluşları, dış ticaret millileştirilmiş, sömürücülerin egemenliği sona erdirilmiştir. İşçi sınıfı öncülüğündeki halk demokratik iktidar her türlü sömürü ve baskının bu arada ulusal baskının da amansız düşmanıdır.

Halk demokrasili devletlerde birden fazla ulusun yaşaması mümkündür. Hatta demokratik halk iktidarının ağır bir ulusal baskıyı miras olarak devralması da mümkündür. Kendisinden önceki sömürücü egemen çevrelerin iktidarları o ülkede yaşayan diğer ulusları, azınlıkları baskı altında tutmuş, ırkçı şoven uygulamalara süreklilik kazandırmış, diller ve kültürlerin geliştirilmeleri önlenmiş olabilir. Böyle ülkelerde bir ulusun zorla asimile edilmesi, egemen ulus içerisinde eritilmesi politikası da güdülmüş olabilir. Ve bütün bunlar burjuva iktidarından devralınmış olabilir. Burjuva iktidarları sömürü ve baskıyı, temsil ettikleri sınıfın çıkarları için yaparlar. Demokratik halk iktidarı ise, sömürü ve baskıya karşı olduğundan, uluslar ve azınlık halklar üzerindeki bu tür baskılara son verir. İşçi sınıfının bu enternasyonalist görevini kayıtsız, şartsız yerine getirir. Halk demokratik iktidarı başka bir ulusun kaderini belirleme hakkına ambargo koymayı düşünemez. Sosyalizm adına hareket ederek başka ulusların bu en doğal hakkına —kaderini belirleme hakkına— en ufak bir müdahalede bulunmak işçi sınıfının ideolojisine ters düşer. Bu hakkı sözde tanıyor görünüp, esasında kendisini vasi tayin etme ukalalığına yer yoktur halk demokrasilerinde.

Bu nedenle halk demokrasilerinde zora dayanan birleşme söz konusu olamaz. Bunun yerine enternasyonalist düşünce ve uygulamanın hakim olduğu gönülü birlikler geçer. Eğer birlikte yaşamak her iki ulusun da çıkarına ise, elbette ezilen ulusun işçi sınıfının, sosyalistlerinin görevi birlikten yana olur. Kısaca halk demokrasilerinde zora dayanan birlikler, baskılar yıkılır,

yerini gönüllü birliklere terk eder. İki ulusun birlikte mi, yoksa ayrı ayrı mı yaşayacakları konusu her iki ülkenin emekçi halklarının çıkarlarına göre belirlenir.

Halk demokrasilerinde iktidarların enternasyonalist görevlerinin diğer yönü ise, aynı devlet sınırları içerisinde yaşamayan diğer halklar ve devletlerle olan ilişkilerdir. Halk demokratik iktidarlar, öteki halk demokrasili ülkeler ve sosyalist toplumlarla en sıkı dostluk ilişkilerini sürdürürler. Bu ülkeler arasında çıkara dayanmayan kardeşçe ilişkiler enternasyonalizm bayrağını yükseklerde tutar. Ekonomik, sosyal ve kültürel alanda bu ülkeler birbirlerine her zaman en büyük yardımlarda bulunurlar. Bir kardeş ülkenin zorluklarına, diğerinin kayıtsız kalması düşünülemez. Gene halk demokrasili bir ülkede gerici güçler, emperyalist mihrakların da desteğiyle demokratik halk iktidarını devirme manevralarına girişebilirler. Ayrıca emperyalist ülkeler doğrudan doğruya bu ülkelere saldırılarda bulunabilirler. Bütün bu durumlara diğer halk demokrasili ülkeler seyirci kalamazlar. Emperyalizm ve ona bağımlı ülkeler her yerde birbirlerini nasıl destekliyorlarsa, halk demokrasili ülkeler de öyle birbirlerini desteklemek, yani enternasyonalist dayanışma içinde olmak zorundadırlar. Zaten marksistler için enternasyonalizm her zaman canlı tutulması gereken bir ilkedir.

Halk demokrasileri kapitalist ülkelerin işçi sınıflarının mücadelesine seyirci kalamazlar. Onları bütün alanlarda destekler, faşizmin hortlamasına karşı mücadelede kendilerine yardımcı olurlar.

Halk demokrasili devletler, iktidarlarının en önemli enternasyonalist görevlerinden biri de, ulusal kurtuluş mücadelelerini desteklemeleridir. Bugün bu görevin dünya ölçüsünde başarıyla yerine getirildiğini görmekteyiz. Dünyada verilen ulusal kurtuluş mücadelelerine baktığımız zaman, emperyalist ve sömürgeci güçlere karşı savaşan halklara her türlü yardımın halk demokrasili ülkelerden yapıldığını görmekteyiz. Vietnam savaşını da başta Sovyetler Birliği olmak üzere, bütün halk demokrasili ülkelerin sağladığı maddi destek ve gerçekleri anlatmak suretiyle dünya kamuoyunda Vietnam halkının lehinde yarattığı psikolojik ortamın önemi küçümsenemez. Ortadoğu'da Filistin Halkının emperyalist-siyonist güçlere karşı yıllardır sürdürdüğü mücadelede halk demokrasili ülkeler, sosyalist güçler kendilerinin yanında yer almışlardır. Angola Halkının zaferinde bu yardımın en yüksek düzeyde gerçekleştirildiği bel-

leklerimizdedir. Halen kurtuluş mücadelesini şu veya bu ölçüde veren halklar bu ülkelerden dostça yardımlar görmektedirler.

Halk demokrasili ülkelerin sağladığı destek sadece savaş yıllarıyla bağlantılı değildir kuşkusuz. Savaştan sonra, iktidarın pekişmesi, büyük sosyal ve ekonomik dönüşümlerin gerçekleşmesi, yerli ve yabancı güçlerin girişecekleri eylemlere, yıkma hareketlerine karşı başarıyla mücadele edilmesi ve gericiliğin topyekün imha edilmesi için gene bu ülkeler destek ve yardım sağlıyorlar.

HALK DEMOKRASİLERİNDE İKTİDAR ANTİ-EMPERYALİSTTİR

Demokratik halk iktidarı emekçi halk kitlelerinin yararına gerekli ekonomik ve sosyal dönüşümleri gerçekleştirmek, mevcut sömürü ilişkilerine son vermek için ülke içinde gerekli çabaları gösterdiği gibi, uluslararası ilişkilerde de bunun gereklerini yerine getirir. Emperyalist tekelleri ülkeden kovar. Emperyalizmin ekonomik sızmalarına karşı uyanık bulunur. Bunun yerine, yukarıda da değindiğimiz gibi, diğer halk demokrasili devletler ve sosyalist ülkelerle her türlü ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerini geliştirir. Bu ilişkiler ona gerekli yardım ve desteği sağlayarak, emperyalizmle mücadeleyi kolaylaştırır. Kendisinden önceki burjuva iktidarlarının bağlandığı bütün emperyalist kurumlardan çekilir. Örneğin Türkiye'de kurulacak halk demokrasisinde iktidarın ilk ve temel görevlerinden biri NATO, CENTO, AET ve Enerji Ajansı gibi uluslararası gericiliğin odaklarından çıkmak, bu emperyalist mihrakları ülkeden kovmaktır.

Bunun ötesinde emperyalizmin dünya çapında yürüteceği gerici çabalarla mücadele etmek, onu geriletmek ve giderek yıkıma götürmek demokratik halk iktidarının görevidir. Halk demokrasilerinde bu çabaların canlı örneklerini görmekteyiz bugün.

HALK DEMOKRASİLERİNDE ÜST YAPININ DURUMU

Yazının başında halk demokrasilerini, proletarya diktatörlüğünün bir türü olarak nitelemiştik. Gerçekten de halk demokrasilerinde işçi sınıfı öncüdür ve onun diktatörlüğü yürürlüktedir. Buna rağmen Sovyet tipi proletarya diktatörlüğü ile halk demokrasileri arasında bazı farklar vardır. Siyasal üst yapıda-

ki örgütlenme ve ekonomik dönüşümler bu iki tip proletarya diktatörlüğünde değişiklikler gösterir.

Halk demokrasilerinde işçi sınıfı partisinin yanında başka siyasi partiler de vardır. Bulgaristan, Çekoslovakya, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Polonya buna örnek olarak gösterilebilir. Ancak şunu hemen belirtmek gerekir ki, birden fazla parti bulunsa bile öncülük görevi işçi sınıfının politik örgütündedir.

Halk demokrasilerinin gelişmesi, demokratik bir cephe ile birlikte olur. Bu cephede yer alan partilerle diğer örgütlerin programları uyumlu bir tarzda birlikte yürütülür. Bu programla sağlanan ortak çabalar sosyalizmin inşasına yöneliktir.

Halk demokrasilerinde Parlamento ve bazı devlet kurumları varlıklarını korurlar. Bunlar devrim öncesinin kurumlarıdır. Ancak bunların devrim öncesindeki fonksiyonları ile devrim sonrası fonksiyonları aynı değildir. Devrim sonrasında halkın devrimci insiyatifi ile kurulan yerel ulusal komiteler ve Sovyetlerle kaynaşmışlardır. Yani devrimci çaba ve iktidar hem yeni kurumlar oluşturmuş, hem de eskiden kalan kurumlara nüfuz etmiş, onların değişikliğe uğramalarına neden olmuştur.

Halk demokrasilerinin diğer bir önemli özelliği ise, burjuvazi ve diğer sömürücü gruplar da dahil olmak üzere herkese eşit oy hakkı tanımasıdır. Bulgaristan'da faşizmin kovulmasından sonra 1946 yılında yapılan büyük Halk Meclisi Seçimlerine bütün siyasi partilerin katıldıkları ve Dimitrov'un bu seçimlere ne kadar önem verdiği bilinmektedir.

Halk demokrasilerinde eğitim demokratikleştirilir. Burjuvazinin ona kazandırdığı gerici nitelik temizlenip atılarak, bunun yerine devrimci, demokratik nitelikler kazandırılır. Bir yandan herkesin belli bir eğitimden geçirilmesi sağlanırken, bir yandan da burjuva kültürü ve burjuva eğitim sistemi ile mücadele edilerek, halk demokrasisinin gelişmesine hizmet eden bir eğitim faaliyeti yürütülür. Yayın organlarının emekçi halkın çıkarlarına hizmet etmeleri sağlanır.

Daha doğrusu iktidarın sınıf karakteri değiştiğinden işçi sınıfı öncülük rolünü yüklendiğinden, ekonomik yapıda meydana gelen temel değişimlere paralel olarak eğitim de dahil olmak üzere sosyal, kültürel bütün üst yapı kurumlarının kullanılış amaçları da değişir. Bu kurumların fonksiyonları gericilik yerine ilerici düşünceleri yaymaya ve kitleleri emekçi halkın çıkarları doğrultusunda eğitmektir.

Buraya kadar halk demokrasilerinin çeşitli özelliklerine değindik. Sonuç olarak Halk Demokrasilerinde işçi sınıfının öncü güç olduğunu, büyük kapitalist mülkiyetin ve toprakların tasviye edilerek sosyalizmin inşasına bu sınıfın öncüsü bulunduğu iktidar tarafından geçileceğini, halk demokratik iktidarının proletarya diktatörlüğünün bir türü olarak anti-emperyalist, antifaşist olduğunu, kapitalizmin geri getirilmesi çabalarına karşı savaştığını, ırkıçılığı, asimilasyonculuğu ve sömürgeciliği nefretle karşılayıp, reddettiğini, dünyada verilen anti-emperyalist, anti-sömürgeci mücadelelere destek sağladığını belirterek konuyu kapatalım.

Sosyal Demokrat Hareket ve Çıkmazı

H. TOPRAK

Avrupa'da Sosyal Demokrat Partiler, 19. yüzyılın son döneminde işçi sınıfının politik örgütleri olarak ortaya çıktılar. Bu partiler nihai amaç olarak sosyalizmi seçmişlerdi. Pratikte bazı yanlışlıklar yapmalarına ve yalpalanmalarına rağmen programları devrimci nitelikteydi. Aslında o günün koşulları ve sosyalizm mücadelesindeki deney yetersizliği gözönüne alınırsa, bu hatalar bir bakıma kaçınılmazdı. Bunların içerisinde oportünizmin batağına saplananlar olduğu gibi Lenin'in önderliğindeki Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) —Sonraları Bolşevik Partisi— gibi marksist bilimi klavuz edinen ve işçi sınıfı mücadelesini başarıya ulaştıranlar da oldu. Bu politik örgütlerden bir kısmının oportunizme kaymalarının temel nedenleri yeri geldikçe bu yazıda kısaca ele alınacaktır.

O tarihlerde işçi sınıfının ve onun politik örgütlerinin önünde birbirlerini tamamlayan ve biri diğerinden ayrı düşünülemeyen iki görev vardı. Birincisi, işçilerin güncel sorunları, ekonomik ve demokratik talepleriyle uğraşmak; ikincisi ise, işçi sınıfının nihai amacı olan sosyalizme varmaktı.

Birinci görev, yani güncel sorunlar o yıllarda bugünkünden çok daha hayati bir öneme haizdir. Çünkü işçi sınıfının demokratik kazanımları şimdiyle karşılaştırılamayacak derecede geri bir düzeydeydi. İşçilerin en basit ekonomik ve demokratik hakları elde edilememişti. Emekçiler çok zor koşullar altında çalıştırılıyorlardı. İşçi sağlığının ve işgüvenliğinin sağlanması için alınan önlemler yetersizdi. Çalışan yığınlar sosyal güvenceden yoksundular. Kadın ve çocuklar erkek işçilere göre çok daha ağır koşullar altında ve uzun süre çalışmak zorundaydı-

lar. Kuşkusuz bugün bu sorunlar tamamiyle ortadan kaldırılmış değildir. Hâlâ çok büyük boyutlarda mevcutturlar. Birçok ülkede işçi sınıfı bu alanda fazlaca yol almış değildir. Ancak soruna dünya ölçüsünde baktığımız zaman, bugün ulaşılan düzey o günküyle karşılaştırılamayacak derecede ileridir. Bu bakımdan güncel sorunlar için verilen mücadele bugünkünden çok daha önemliydi, demek yanlış olmaz.

Diğer yandan, o günkü Sosyal Demokrat Partiler sosyalizmi kurmayı amaçladıklarından, ekonomik ve demokratik taleplerin ötesinde, sosyalist iktidar mücadelesi de veriyorlardı.

İşçi sınıfının tanınması ve kapitalist toplumda temsil edilmesi de, uğrunda mücadele verilen önemli hedeflerden biriydi. İşçiler serbestçe örgütlenme hakkını alma mücadelesi veriyorlardı.

İşte bu ikili görev, işçi sınıfı örgütlerini her zaman çok hassas bir çalışma zorunluluğu ile karşı karşıya bırakmaktadır. Her iki mücadele biçimi arasında sağlıklı bir dengenin kurulması, işçi sınıfı hareketinin başarısı için kaçınılmazdır. Yani, bir yandan işçi sınıfının güncel sorunları, talepleri için mücadele vermek, bir yandan da onun gerçek kurtuluşunun sosyalizmde olduğunu bilmek, bunu gözönünden uzak tutmamak ve çalışma tarzını ona göre düzenlemek gerekir. Asıl olan her iki mücadeleyi birleştirebilmek, aralarındaki diyalektik bağı unutmamaktır.

Bununla ilgili olarak, genellikle, hareket içerisinde iki yanlış eğilim görülmektedir. Bunlardan biri ekonomik ve demokratik talepler uğruna verilen mücadelenin asıl uğraş haline getirilmesi ve nihai amaç olan sosyalizm mücadelesinin geri plana itilmesi, ihmal edilmesidir. Bu, oportunizm ve reformizme götürür. İkincisi ise, kitlelerin ekonomik ve demokratik talepleri için verilen mücadelenin ihmal edilmesi, bu isteklerin küçümsenmesi ve pratikte olduğu gibi her hal ve şartta bu çalışmaların revizyonizm olarak ileri sürülmesidir. Bu da maceracılığı ve sekterliği doğurur. Böyle bir anlayış, devrimci kişilerin ve örgütlerin kitlelerden uzaklaşmasına, sonuçta emekçi yığınların mücadeleden soğumasına, ona güvenmemesine neden olur.

Sosyal Demokrat Partilerin tarihlerine bakıldığında bu örgütlerin güncel ekonomik ve demokratik haklar için verilen mücadeleyi ön plana çıkardıkları, yani bu uğraşılara mutlak bir öncelik tanıdıkları ve nihai amaç olan sosyalizmi kurma yo-

lundaki çabaları geri plana ittikleri görülür. Bu onlarla (Sosyal Demokratlarla) bilimsel sosyalistler arasındaki temel ayrılıklardan birini meydana getirmektedir.

İşçi sınıfının mücadelesine hâkim olmaya başlayan sınıfsal mücadeleden uzaklaşma, burjuvaziyle uzlaşma ve ekonomik demokratik hakların elde edilmesi için ugraşmayı yeterli görme eğilimi ilk olarak İngiltere'de görülmüştür. Friedrich Engels'in daha 1858 yıllarında söylediği şu sözler, İngiliz işçi sınıfının sınıfsal mücadeleden uzaklaşmaya başlamasının maddi temellerini ortaya koymaktadır. Sınıfsal mücadeleden uzaklaşmayı burada oportunizm ve reformizmin işçiler arasında kök salması, işçi örgütlerinin bu yola sapması şeklinde değerlendiriyoruz.

«İngiliz proletaryası fiilen gittikçe burjuvalaşmaktadır. Öyle ki, bütün milletlerin en burjuvası olan bu millet burjuvazinin yanısıra bir burjuva aristokrasisine, bir burjuva proletaryaya malik olmak amacına açıkça yönelmektedir. Bütün dünyayı sömüren bir millet için bu tabii ki, bir dereceye kadar akla uygundur.» (1)

Engels'in belirttiği gibi, o tarihte İngiltere'nin dünya ölçüsünde geniş sömürgeleri vardı ve bu ülke kapitalizmin ayırdedici özelliklerini taşıyordu. Böyle bir ülkenin burjuvazisi, elbette işçi sınıfını yozlaştırmaya ve sermayenin ömürünü uzatmaya çaba harcıyacaktı.

Bu koşullar zamanla, İngiliz işçi sınıfının, nihai kurtuluşunu sağlayacak olan sosyalizm için mücadeleden vazgeçmesine, sendikal haklar, güncel ekonomik çıkarlar, burjuva toplumunun sınırları içerisinde demokratik haklar elde etmek için verilen mücadeleyi yeterli görmesine neden oldu.

İngiliz işçi sınıfında bu eğilim ilk olarak görülmesine karşın oportunizme en hızlı ve en gürültülü bir biçimde geçme Alman işçi sınıfı içerisinde görüldü. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıç yıllarında Almanya'da oportunist akım çok güçlendi ve açık bir biçimde işçileri burjuvazinin kuyruğuna takarak emperyalist savaşı desteklemeye kadar vardırdı işi. Kautsky gibi dönek önderlerin çabaları ve burjuvaziyle anlaşmaları sonucu, Alman işçi sınıfı, devrimci geleneklerinden geniş ölçüde uzaklaştı. Emperyalistler arası bir hesaplaşma olan

(1) Lenin, **emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşaması**, sol yayınları, s. 172, 1965.

Birinci Dünya Savaşı'nı «vatan savunması hakkı» gibi sözlerle destekleyen ve işçileri savaşa itmeye çalışan Alman Sosyal Demokratları oportunizmi zirveye çıkardılar.

Oysa kısa bir süre önce Alman işçi sınıfı, Avrupa'nın en devrimci örgütlerine sahipti. Alman Sosyal Demokratları gerçek kurtuluşun sosyalizmde olduğuna inanıyor ve bunun için yorulmadan savaşıyorlardı. Alman işçi sınıfı kendi ülkesinin burjuvazisine karşı bilinçli ve kararlı bir savaş vererek o güne gelmişti. Bismarck'ın anti-sosyalist kanununa karşı yiğitçe direnmiş ve sonunda Bismarck gitmek zorunda kalmıştı. Alman işçi sınıfının bu mücadeleci geleneği Lenin tarafından şöyle ortaya konmuştur:

«Hemen hemen bir yarım yüzyıldan beri, Alman Sosyal Demokrat Partisi (S.P.D.) mükemmel işçi örgütleri, mükemmel bir basın yaratıp, sınıf bilincini (kapitalizmde mümkün olan) en yüksek dereceye çıkartarak, burjuva hukuk düzeninden örnek bir biçimde yararlanmasını bildi. Şimdi, nesnel sebeplerden ötürü, bu yarım yüz yıllık Alman tarihinin, yerini başka bir evreye bırakması gereken zaman yaklaşıyor. Burjuvazi tarafından yaratılmış hukuk düzeninden yararlanma dönemi yerine, devrimci bir mücadele döneminin geçmesi gerekiyor.» (2)

Lenin Alman Sosyal Demokrat hareketinin iktidara çok yaklaştığını da belirtmiştir.

«Alman Devrimci Sosyal Demokrasisi...zafere ulaşmak için proletaryanın ihtiyaç duyduğu devrimci parti durumuna çok yaklaştı.» (3)

Reformizmin ve oportunizmin bu şekilde kök salmasını, işçi sınıfı hareketini pasifize etmesini, Marksistler maddi temelleriyle birlikte inceleyip ortaya çıkardılar. Bilimsel sosyalizmin ustaları, işçi sınıfı hareketindeki bu sapmaları görüldükleri andan itibaren araştırmaya ve maddi temellerini ortaya koymaya başlamışlardır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi, Engels, daha 1858'de İngiliz işçi sınıfı içerisindeki yozlaşmayı İngiliz kapitalizmin durumuna bağlamaktaydı. Fakat bu sapmaların en geniş biçimde ortaya konması, Lenin tarafından sağlanmıştır. Lenin, önce oportünizmin ne olduğunu ortaya koyar ve sonra onun meydana gelmesinin maddi temellerini açıklar.

---

(2) Lenin, **Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky**, Bilim ve Sosyalim Y.

(3) a.g.e.

«Oportunizm, yığınların temel çıkarlarını küçük bir işçi azınlığının geçici çıkarları uğruna feda etmek, ya da başka bir deyişle, işçilerin bir bölüğü ile burjuvazi arasında proletarya yığınının tümüne karşı bir ittifak demektir. Savaş, özellikle böyle bir ittifakı önemli ve kaçınılmaz hale getirdi. Oportunizm, uzun yıllar boyunca, kapitalizmin gelişme dönemindeki durumlardan doğdu. Bu dönemde imtiyazlı bir işçi tabakasının oldukça huzurlu ve kültürlü hayatı, onları «burjuvalaştırdı», kendi uluslarının kapitalistlerinin masasından onlara kırıntılar verdi. Onları yoksullaşmış ve bitkin düşmüş yığınların sıkıntısından, sefaletinden ve devrimci ruhundan kopardı, Emperyalist savaş, bu türlü olayların doğrudan doğruya bir devamı ve en yüksek noktasına varmasıdır...» (4)

Daha sonra Lenin, burjuvazinin nasıl işçilerin küçük bir bölüğüne maddi imkânlar tanıdığını ve onu burjuvalaştırmak suretiyle ittifaka soktuğunu açıklamaktadır. Daha doğrusu, burjuvazinin işçilerin küçük bir bölüğüne de olsa, sağladığı maddi avantajların ekonomik dayanakları nelerdir? Hangi maddi koşullar sermaye sınıfına bu imkânı tanımaktadır? Gene Lenin'e başvuralım:

«Birçok sanayi kollarından birinde, birçok ülkelerden birinde kapitalistlerin yüksek kârlar elde etmeleri, bunların bazı işçi bölümlerini ve bir zaman için işçilerin önemli bir azınlığını satın almalarını ve belli bir millette işçileri öteklere karşı burjuvazinin saflarına kazanmalarını ekonomik bakımdan mümkün kılıyor... Emperyalizm ile oportunizm arasındaki bağ böyle meydana gelmiştir.» (5)

Demek oluyor ki; belli bir ülkenin kapitalistlerinin aşırı derecede tekel kârı elde etmeleri ve bundan kendi ülkesinin işçi sınıfına (onun küçük bir bölüğüne) belli bir pay vermesidir, ona bu imkânı tanıyan. Astronomik rakamlara varan tekel kârları olmasa; burjuvazinin bu olanağı elde etmesi mümkün değildir. Ama elbette uzun vadeli çıkarlarını korumak için burjuvazi aşırı derecedeki kârından bir miktarını vermeyi göze alabilir. Çünkü, bu ayrılan pay onu uzun ömürlü kılmaya yarayacak, sonuçta daha çok kazanmasını sağlayacaktır.

---

(4) Lenin, **Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky.** Bilim ve Sosyalizm Y. s. 44.

(5) Lenin, **Emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşaması,** Sol Y. s. 144.

SOSYAL DEMOKRASİ VE SENDİKALİZM

Sosyal Demokrat Partilerin politikaları ile sendikalizm aynı kapıya çıkar. —Tabii burada bahsettiğimiz modern sosyal demokrasidir— Lenin sendikalizmin kendiliğinden gelme işçi hareketi olduğunu ortaya koymuştur. İşçiler, yaşantılarını zorlaştıran somut koşullar içerisinde olduklarından, bu koşullara karşı tepki de kendiliğinden doğar. Bu tepkinin sonucunda işçiler güçlü olan patronla daha iyi mücadele etmek için bir araya gelme ve taleplerini ortak bir biçimde ileri sürme yoluna giderler. Sonuçta sendikal hareket doğar. Sendikalizmde bütün çabalar kötü yaşam koşullarını düzeltmek yolunda verilir. Ve bunun için, hükümetlere baskı yapmak da dahil olmak üzere birtakım çabalara girişilir. Ama bu mücadele daha ileriye gitmez, daha doğrusu götürülmez. Sendikalist harekette kapitalizmin duvarları aşılmaz, onun sınırları içerisinde mücadele verilir. Sosyal demokrasinin de en büyük özelliği budur zaten. Yani, her iki hareket de işçi sınıfının gerçek kurtuluşunun kapitalizmin yıkılmasında, onun yerine sosyalist bir düzenin kurulmasında olduğunu görmez.

SOSYAL DEMOKRASİ SERMAYE SINIFININ DESTEĞİNDEDİR

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, sermaye sınıfının aşırı kârlar elde etmesi ve toplumsal refahın giderek artması, bu sınıfın işçilerin bir kısmına pay vermesini maddi açıdan mümkün hale getirmiştir. Sermaye sınıfının eline imkân geçmişken, küçük bir işçi azınlığına maddi imkânlar tanıması, onu ayrıcalıklı duruma getirmesi, sınıfsal çıkarları açısından en doğal olanıdır. Zaman ilerledikçe; özellikle 1950 yıllarına gelindiğinde, oportunizmin ve reformizmin yayılması için önceki dönemlere nazaran çok daha elverişli koşullar oluştu. Üstelik emperyalistler buna her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyuyorlardı. Artık emperyalizmin karşısında dünya sosyalist sistemi vardı. Yani, işçiler sadece ekonomik-demokratik mevziler kazanmakla yetinmemiş, dünyanın birçok ülkesinde sınıf olarak iktidara el koymuşlardı. Bu, dünyanın politik dengesinde giderek artan bir hızla büyük değişimlerin meydana gelmesi demekti aynı zamanda. Emperyalizm dünya siyasetinin egemen gücü olma niteliğini yitiriyor ve dilediği biçimde at koşturamıyordu.

Öte yandan işçi sınıfının örgütlenme düzeyi yükselmişti.

Büyük boyutlar kazanan grev dalgaları birbirini izliyor, toplumsal çatışmalar şiddetleniyordu. İşte tekelci sermaye bu durumda, işçi sınıfı mücadelesinin iktidarı alabilecek düzeye erişmemesi, yani onun kendisini devirmemesi için bazı tedbirler almak zorunda kalıyordu. Daha doğrusu koşullar bu sınıfın bazı tavizler vermesini zorunlu hale getiriyordu. Çünkü ancak bu şekilde davranmakla uzun vadeli çıkarlarını daha iyi koruyabileceğinin bilinciydeydi

Bunun dışında sermaye için içpazar sorunu vardı. Tabii bu sorun, bugün de kalkmış değildir. Üretilen malların sürümünün arttırılması gerekiyor. Aksi takdirde kapitalizmin bunalımlarının derinleşmesi daha da artar. Örneğin dayanıklı tüketim mallarında pazarı genişletmenin hayati bir önemi vardır. Sermaye, ücretleri belli ölçüde arttırmakla işçileri bu malların alıcısı durumuna getirebilir. Böylelikle de satışlar büyük ölçüde artmış olur. «... İşgücü tüketicisi olarak emeğe yaptığı harcamaları azaltmakta çıkarı olan tekelci sermayenin mal arzedici olarak da ücretlerde belli bir artış yapmakta çıkarı vardır.» (6)

Sosyalist sistemin varlığı yanında, ulusal kurtuluş mücadelelerinin başarıya ulaşması, emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının burjuvaziye karşı verdiği mücadelenin etkinleşmesi ve kapitalizmin bu üç düşmanının kollektif güçleri dünya ölçüsünde sermaye için ciddi bir tehlike olarak ortada durmaktadır. Artık kapitalistler işçi sınıfının ve diğer çalışan halk kitlelerinin güncel ekonomik ve demokratik taleplerini eskisi gibi rahatlıkla gözardı edemiyor. Karşıt güçler ona geri adımlar attırıyor ve mevziler kaybettiriyorlar. Ancak, sorunu kendisi için var veya yok olma sorunu olarak değerlendiren sermaye sınıfı verdiği tavizlerin ve attığı geri adımların yanısıra sınıf mücadelesini zayıflatacak bir dizi tedbirler almayı da ihmal etmiyor. Tüm olanaklarını bu yolda kullanıyor. İşçi sınıfının mücadelesini saptırmak ve yozlaştırmak için yalnız başına hareket etmesi bu sınıfın istediği sonuçları elde etmesini engelleyebilir. Hatta çoğu zaman kendi aleyhine olan koşulların ağırlaşmasını da beraberinde getirebilir. İşte böyle bir durumda sermaye sınıfının işini kolaylaştırmak üzere sağ sosyal demokrasi devreye girer. Bu sağ kanat sosyal demokrasinin tarihi görevidir.

Bu noktadan hareketle sağ ve sol kanat sosyal demokrasi arasındaki farkları da belirtmekte yarar vardır. Sol sosyal de-

(6) **Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi.** Bilim yayınları, s. 19.

mokratlar reformizmin ortaya çıktığı ilk yıllardaki şekline bağlıdırlar. Bu gelenek onlar tarafından sürdürülmektedir. Geleneksel reformizm sosyalizme varmayı amaçlıyordu. Ama onlar bunu marksist yollarla değil, reformcu bazı atılımlarla, yavaş bir şekilde olsun istiyorlardı. Marksizmin sınıf ve devlet tahlillerini tahrif ediyorlardı. Marksizmin bir çok temel kuralını reddeden bu görüş, gene de sağ kanat sosyal demokrasiden ayrılıyor. Sağ ve sol kanat sosyal demokrasiler arasında «sosyalizme varma» ilkeleri çelişkilidir. Bunu dünyanın çeşitli sosyal demokrat partilerinde ve kısmen de Türkiye'deki sosyal demokrat hareket içerisinde görmek mümkündür.

Sosyal Demokrat Partiler, işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda kararlı ve sağlıklı bir politika izleyemezler. İdeolojik görüşleri, örgütsel yapıları, daha doğrusu sınıfsal konumdaki yerleri buna engeldir. Bu yüzden de sosyal demokrat örgütlerin izledikleri politika zikzaklıdır ve yalpalanmalarla doludur. Bu örgütlerin görünürde de olsa yüklenmeye çalıştıkları ikili görev buna neden olmaktadır. Sosyal Demokratların programlarında sınıflararası barış ve bütün toplumun çıkarlarını savunma ilkesi vardır. Yani, sosyal demokratlar bir yandan işçi sınıfının, köylünün, diğer taraftan sermaye sınıfı ve diğer sömürücülerin çıkarlarını koruyacaklarını söylerler. İşte tutarlı bir politik çizgiye sahip olamamaları, emekçi yığınlara vaadettiklerini yapamamaları bu yüzdendir. Aralarında uzlaşmaz çelişkiler bulunan ve birinin varlığının ancak diğerini sömürmekle mümkün olduğu (Sermaye işçiyi sömürmeden varolamaz) bir düzende sınıfların ikisine de aynı anda en iyi şekilde hizmet etmek, olanaksızdır. Türkiye'de bu durumu CHP'de açıkça görmek mümkündür. Bu parti yetkililerinin hem en akıllı solcu olarak kendilerini ilan etmeleri, hem de akıllı sermayedarların kendilerini tutmaları gerektiğini söylemeleri, bu ikili durumu net bir şekilde göstermektedir. Bu sözler rastgele söylenmiş değillerdir kuşkusuz.

Bu, tekelci sermayenin çıkarlarının, bilinçli bir şekilde savunulmasıdır. Çünkü sosyalistler bilirler ki, işçi sınıfı ile sermaye arasında uzlaşmaz (Antagonist) çelişkiler vardır ve bu iki gücün çıkarlarının birleşmesi mümkün değildir. O halde anlatılmak istenen nedir? Bir kişi veya bir örgüt nasıl olur da hem en akıllı solcu, hem de ciddi, akıllı işveren olabiliyor? Kurtla kuzu nasıl oluyor da birlikte yaşayabiliyorlar? Bizim bildiğimiz, solculuğun tartışma götürmez kıstası, üretim araçları ü-

zerindeki özel mülkiyet biçimine son vermek ve sömürüyü ortadan kaldırmaktır. Solculuk daima sonuçta buna varmayı gerektirir. O halde eğer kişi veya kurum, solcu olduğunu ileri sürüyorsa, sermayenin onu tutması mümkün değildir. —Solculuğu sosyalistlik anlamında kullanıyoruz— Bunun dışında kendisinin solcu olduğunu söyleyen bir parti, sermayeden de destek istiyorsa, bu demektir ki, o parti solcu değil, sağcıdır. Yani sonuçta sermaye sınıfının çıkarlarını savunmaktadır. Yoksa kendisini ortadan kaldıracak olan bir örgüte sermayenin yardımcı olmasını istemek, mantığın en basit kurallarıyla alay etmektir.

Bu aldatmacayı bugün Türkiye'deki Sosyal Demokrat Partinin programında, eylemlerinde açık bir biçimde görebiliriz.

Fakat sağ ve sol sosyal demokrasi, birbirleriyle mücadele halindedirler. Sağ kanat sosyal demokrasi, ideolojik görüşlerine çeşitli kılıflar uydurur, kapitalizmi olduğundan daha değişik göstermeye çalışır. Sol kanat sosyal demokrasi ise, daha radikal bir tutum içerisine girer ve mücadele eder. Avusturya Sosyalist Partisi'nin resmi görüşünü oluşturan Karl Czrentez' in şu sözleri bunun kanıtıdır:

«Kapitalizm esaslı değişmeler geçirmiştir. Savaştan ve faşizmden geride kalan maddi ve ideolojik yıkıntılar üzerinde, sosyalizmin talepleri bugünün yeni biçimleri altında yavaş yavaş gerçekleşmeye başlamıştır.» Buna karşılık sosyalist gençlik örgütünün verdiği cevap daha değişiktir: «İşçilerin hareketi, emekçi halka her zaman, işlerin kötü gidişinden ötürü kapitalistleri suçlamaları gerektiğini göstermiştir. Bireyin yenilgileri ve başarısızlıklarının nedenini de ortaya koymuştur. Hedefi belirlemekle kalmamış, fakat aynı zamanda düşmanın kim olduğunu göstermiştir. Bizim programımız böyle bir analizden yoksun bulunuyor. Günümüzde de sömürü pekâlâ var olmaya devam ediyor.» (7)

Görülüyor ki, Karl Czrantez'in dedikleri, marksizmin açık bir şekilde reddidir. Esasında tekelci sermayenin söylemek istediği de, daha değişik bir şey değildir. Bu görüş, kapitalizmin yapısını temelden değiştirmeksizin, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kaldırmaksızın yapılacak bazı düzenlemelerle sosyalizmin hedeflerinin gerçekleşmeye başladığını savunuyor. Bu görüş devletin yapısı; sınıf mücadelesi, artık değer, yani ka-

(7) Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi, Bilim yayınları, s. 31.

pitalist sömürünün özü ve daha birçok olguyu gözardı ediyor. Zaten sosyal demokratların iktidarları döneminde, kapitalist sömürünün aynen sürmesi de gerçekte görüşlerinin sosyalizmle ilgili olmadıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Sosyal demokratların sürekli olarak, «Refah Devleti» kavramını işlemeleri ve geliştirmek istemeleri bu yüzdendir. Özellikle İsveç Sosyal Demokratları tarafından kullanılan bu terim, aslında burjuva teorilerinden bir aktarmadır. Kapitalizm ve sosyalizm unsurlarının birlikte var olduklarını vurgulamak için kullanılıyor.

Sağ sosyal demokrasi bunu sık sık kullanmakta ve devletin rolünü değişik biçimlerde göstermek suretiyle özünde, kapitalist devlet biçiminin savunuculuğunu yapmaktadır. Bu görüşün sahipleri, bir nevi sınıflarüstü devlet modelini sunmaktadırlar. Onlara göre, burjuva toplumundaki devlet, yeni toplumun temelidir. Bu nedenle ilk yaptıkları şey, burjuva devletin rolünü çarpıtarak sunmaktır.

«Devlet, her bireyin kendi sorumluluğunun ve toplumsal görevinin farkında olarak özgürce gelişmesi için gerekli öncelikleri yaratmak zorundadır... Sosyal devlet olarak, yurttaşların varlığını teminat altına almalı, böylece herkese, kendi sorumluluğu temelinde, kendi kendine karar verme fırsatını vermeli ve özgür toplumun gelişimini ilerletmelidir.

Demokratik düşüncenin, sosyal ve yasal düşünce ile birleşmesi nedeniyle, içeriğini sosyal güçlerden alan ve insanların yaratıcı ruhuna hizmet eden devlet, kültürlü bir devlet olmak zorundadır.» (8)

Yukarıdaki sözlere dikkat edilmelidir. Kuşkusuz, bireyin kendi sorumluluğunun ve toplumsal görevinin farkında olarak özgürce gelişmesi yüce bir ilkedir. Buna katılmamak mümkün değil. Sosyal Demokratlar bu görevi devlete yüklüyorlar. Ama hangi devlettir bunu yapacak olan? Burjuva devlet. Burjuva devlet hiç bir ayırıma gitmeden, sınıflar karşısında bağımsız kalıp bütün fertlerin özgürce gelişmesi için gerekli tedbirleri nasıl alacak? Patronla işçinin özgürce gelişmeleri için, hangi tedbirleri alacak? Değişik sınıflar için nasıl bir ortamda, ne gibi önlemlere başvuracak bunu gerçekleştirmek için? Aralarında antagonist çelişkiler bulunan sınıflara hangi yöntemlerle

(8) Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi, Bilim yayınları, s. 46, (Vortwarts, 20 Kasım 1959 naklen).

özgür gelişme ortamı sağlayacak? Bunun maddi koşullarının yaratılmasını somutta nasıl becerecek? Sosyal demokratlar bu sorunun cevabını hemen «sosyal devlet» ve «refah devleti» kavramlarıyla veriyorlar. Yani öyle bir devletin sınıflarla ilişkisi eşit düzeydedir. Bu devlet üretim araçları üzerindeki mülkiyet biçimine dokunmaksızın alacağı tedbirlerle hem sömürene, hem de sömürülene özgürce gelişme olanağı sağlayacaktır. Sosyal Demokratların en büyük çıkmazlarından birini bu oluşturmaktadır. Sınıflı bir toplumun devleti, hâkim sınıfın baskı aracıdır kuralını bir kenara itmek, devletin sınıflardan bağımsız olduğunu veya sınıflarüstü bir nitelik taşıdığını ileri sürmek ve üretim araçları üzerindeki mülkiyet biçimine son vermeden sosyalizmin ilkelerinin gerçekleşeceğini iddia etmek tam bir burjuva idiasıdır. Emekçi kitleleri aldatmak ve sömürünün devamını istemektir. Ne devlet sınıflarüstü ve onlardan bağımsızdır. Ne de üretim biçimi değiştirilmeden, yani kapitalist üretim biçiminin yerine sosyalist üretim biçimi konulmadan sömürü ortadan kalkabilir. Bu yapılmadan fertlerin özgürce gelişmeleri olanak dışıdır. Çünkü eşitsizlik üretim araçlarının mülkiyet biçimiyle ilgilidir. Devlet de belli sınıflara hizmet eden ve karşıt sınıfı ezmek görevini üstlenmiş bir aygıttır. Patronla işçinin, yani sömürenle sömürülenin bulunduğu bir üretim biçiminde özgür gelişme, olsa olsa, sömürenin sömürme özgürlüğünü ifade eder ancak.

Bazı ekonomik tedbirler almak, üretim biçimini değiştirmeden birtakım reformlar yapmak baskının ortadan kalktığını, özgürce gelişme ortamının herkese eşit bir şekilde sağlandığını göstermez. Bu, olsa olsa, sömürünün biraz daha değişik bir biçimde sürmesidir.

Çağımızda tekelci devlet kapitalizminin yapısında var olan çelişkili eğilimlerin sonucu olarak kapitalizmin sosyalizm doğrultusunda evrim geçirdiğini, işçi sınıfının kendiliğinden gelişen bu eğilimin yolu üzerinde var olan bazı engelleri kaldırması gerektiğini söyleyen sosyal demokratlar, sosyalizmin üç temel ilkesini çarpıtıyor ve reddediyorlar. Bu ilkeler devlet, sınıf ve devrimle ilgili ilkelerdir.

Onlara göre devlet artık tek bir sınıfın (en güçlünün) diktatörlüğü değildir. Çeşitli sınıf ve tabakaların çıkarları arasında uyum sağlayan yeni tür bir devlettir. Sınıf kavramı da artık daha geniş anlamdadır. Devrim kavramı ise, demokratik bazı dönüşümlerin gerçekleşmesi ile eşdeğer sayılır.

Hiç şüphesiz bütün bu görüşler özünde burjuvazinin görüşlerini savunan, onların çıkarlarını gözeten ve üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet biçiminin kaldırılmasını öngörmeyen görüşlerdir. Sosyalist bilimle hiç bir ilgileri yoktur. Sadece kapitalizme hizmet eden sosyal demokratların maskelenmesine yardımcı olurlar.

Demokrasi kavramı ve anlayışı da sosyal demokratlarca çarpıtılır. Aslında kapitalist üretim biçimine karşı çıkmayan reformistler, onun şekillendirdiği demokrasiyi de savunuyorlar. Şunu da önemle belirtmek gerekir ki, bugün dünya çapında sosyal demokratların üzerinde en çok gürültü kopardıkları konu demokrasidir.

Sosyal demokratlar, teorik olarak tekelci mülkiyetin varlığının demokrasiyi zedelediğini, gerçek demokrasinin sağlanması için onun ekonomik temellerinin yaratılması gerektiğini söylerler. Ama onlar bu ekonomik temel ile ilgili görüşleri nedeniyle çıkmaza saplandıklarından, demokrasi hakkındaki görüşleri de sağlamlık kazanamıyor. Gerçekten de burjuvazinin anladığı anlamda, yani soyut bir demokrasi gerçek demokrasi değildir. Demokrasinin var olabilmesi için, onu engelleyen ekonomik yapının parçalanması, ortadan kaldırılması gerekir. Yani, demokrasinin maddi temelleri oluşturulmadan, kitleler özgür olamazlar, demokratik haklardan yeterince yararlanamazlar. Sınıflı bir toplumda ise, demokrasi sınıfsal muhtevalıdır. Emekçi sınıf ve tabakalar asla tam özgür olamazlar. Çünkü içerisinde yaşadıkları sosyo-ekonomik yapı buna engeldir.

Öyleyse üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet biçimine devrimci yollarla son vermeyen sosyal demokratlar gerçek demokrasiden yana da değillerdir. Bir yandan gerçek demokrasinin olabilmesi için onun maddi temellerinin yaratılması gerektiğini söylemek, diğer taraftan da üretim araçlarının kamusal mülkiyetinin gerçekleşmesi için bilimin tayin ettiği doğruların ışığı altında mücadele etmemek tam bir çelişkidir. Tekelci mülkiyeti ortadan kaldırmayan sosyal demokratların tam bir özgürlük ortamı yaratamayacakları, ortadadır. Zaten onların iktidarda bulundukları uzun yıllar boyunca da bu hiç bir zaman gerçekleşmemiştir. Toplum sınıflı olduğu sürece demokrasi de sınıfsal niteliğini koruyacaktır.

Burada sosyal demokratların kapitalist üretim biçimini tasfiyeye yanaşmadıklarını, iktidarları döneminde böyle bir yola girmediklerini söylerken, onların, ülkeden ülkeye değişen ta-

vırlar içerisine girdiklerini, görüşleri arasında çeşitli dönemlere ve ülkelere göre farklılıklar bulunduğunu da belirtmek gerekir.

Sosyal demokrasinin ideolojik olarak sermayeye hizmet ettiği ortadadır. Son tahlilde bu böyle olmakla birlikte bu görüş sahiplerinin zaman zaman tekelci sermaye ile çelişkiye düştüğü de görülmüştür. Bununla ilgili olarak Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin programında şu cümleler yer alıyor.

«Büyük ekonominin gücünü sınırlamak, özgürlükçü bir ekonominin baş görevidir.» (9)

Fakat yukarıda da değinildiği gibi, bu sömürünün nedeni olan üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet biçimine son vermek değildir hiç bir zaman. «Üretim araçlarının özel mülkiyeti, âdil bir sosyal sistemin kuruluşuna müdahale etmediği ölçüde. korunmaya ve desteklenmeye hak kazanır.» Yani sömürünün asıl nedeni olan üretim araçlarının özel mülkiyette olması gerçeğini bir yana bırakarak, sadece tekel mülkiyetine bir sınırlama getirmekle yetiniliyor. Kaldı ki yukarıda da görüldüğü gibi, âdil bir sosyal sistemden bahsediliyor. Ama bunun ölçüsü nedir? Kimin için ne ölçüde anlam ifade eden bir âdilliktir? Bunlar belli değil. Zaten yıllarca iktidarı elinde tutan Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin anti-tekel bir tavır içerisine girmediği, ona hiç bir sınırlama getirmediği ve tekellerin de bu konuda bu partiden şikâyetleri olmadığı ortadadır.

SOSYAL DEMOKRATLAR ŞOVENDİRLER

Sosyal-şoven olmak, sosyal demokrasinin belirgin özelliklerinden birisidir. Aslında sosyal demokratlar için bu kaçınılmazdır. Çünkü onları şoven olmaya zorlayan maddi koşullar vardır. Toplumda her türlü sömürüye karşı olmayan bir görüşün, yani değişik ölçülerde de olsa ekonomik baskıyı burjuvazinin emekçiler üzerindeki baskısını normal karşılayan, onu savunan bir dünya görüşünün anti-şovenist olmasını beklemek mümkün değildir. Lenin oportunizm ile sosyal şovenizmin maddi temellerinin aynı olduğunu söyleyerek, oportunizmin kaçınılmaz olarak sosyal-şovenizme vardığını açıklamıştır.

«Şimdi burada akımları ve eğilimleri ele alırsak, sosyalizme

---

(9) **Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi**, Bilim yayınları, s. 36'dan naklen

ihanet edip şovenizme kayanın Avrupa sosyalizminin oportunist kanadı olduğunu kabul etmek zorundayız.» (10)

Lenin devamla, bunun maddi temellerini şöyle açıklıyor:

«... Sosyal şovenizmin temel ideolojik ve politik kapsamının oportunizmin dayanakları ile tamamen uyuştuğu apaçıktır. Bunlar tek bir eğilimdir. 1914 - 15'in savaş şartları içinde, oportunizm sosyal şovenizme götürür. Sınıflar arasında işbirliği fikri, oportunizmin temel özelliğidir. Savaş, bu fikri mantıki sonucuna götürdü. Onun olağan faktörlerini ve dürtülerini, olağanüstü faktörler ve dürtüler katarak çoğalttı. Özel işlemlerin ve baskının işlemesiyle, cahil ve bölük-pörçük yığınları burjuvazi ile işbirliğine zorladı. Şartlar doğal olarak oportunizm taraftarlarını iki katına çıkardı. Böylece dünün birçok radikallerinin neden bu kampa döndükleri derinliğine anlaşılıyor. (11)

Sosyal demokrasi bugün de burjuva anlayışıyla hareket etmekte ve onun ırkçı-şoven politikasına uymaktadır. Sosyal demokrasinin vatan anlayışı, burjuvazininkinin aynıdır. Kitleleri sosyal şovenizmin batağına sürüklemek ve orada tutmak için sosyal demokrasi her zaman gerici güçlerin saflarındadır. Lenin sosyal şovenlerin bu tutumlarına değinerek şöyle der:

«... Kendi burjuva «vatanı» için konuşmaya tarihi bir hakkı bulunan ve feodalizme karşı mücadelede yeni ülkelerde milyonlarca insanı uygar bir hayata götüren büyük burjuva ihtilallerine derin bir saygı göstermeyen insan, marksist olamaz. Bir insan, Alman emperyalistleri tarafından Belçika'nın boğazlanması, ya da Avusturya ve Türkiye'yi yağma için İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya emperyalistleri arasında imzalanan pakt ile ilgili olarak «vatanın savunmasından» söz eden Plekhanov ve Kautsky'nin ikiyüzlülüğüne karşı nefret duymadan da marksist olamaz.» (12)

Bugün dünyanın her yerinde sosyal demokratların kendi burjuvalarının çıkarları gerektirdiğinde en azgın şoven kesildiklerini pratikte görüyoruz. Özellikle Türkiye bunun yabancısı değildir. 1974 Kıbrıs Harekâtı sırasında bunun ne kadar tehlikeli boyutlara ulaşacağı ortaya çıktı. Barışçı olduklarını söyleyen sosyal demokratlar, o günlerde en azgın, milliyetçi, şoven kesildiler.

---

(10) a.g.e., s. 48.

(11) Lenin, **Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsyk**, s. 44.

(12) Lenin, a.g.e., s. 22.

Sosyal demokrasi olduğu günden bu yana çeşitli aşamalardan geçti. Kitlelerin ona olan inançları, bağlılıkları değişik dönemlerde ve çeşitli ülkelerde değişik biçimler aldı.

Kitlelerin ekonomik ve demokratik hakları için mücadele verdiği ilk dönemlerde sosyal demokrasi başarılar sağladı. Bu durum onun kitleler arasında saygınlık kazanmasına neden oldu. Yıllarca saygı gören bir akım olarak gözüktü tarih sahnesinde. Birçok ülkede işçi sınıfının desteğini sağladı. Ama zaman ilerledikçe ve sosyal demokratların eline olanaklar geçip bunları emekçi kitlelerin çıkarları doğrultusunda kullanmadıkça gözden düştü. Onun kofluğu ortaya çıktı. Kitleler onun kendileri için gerçek bir kurtuluş yolu olmadığını anladılar. Çünkü Sosyal Demokrat teorinin ortaya attıkları, birer birer hayatın kendisi tarafından yalanlanıyordu. Meselâ sosyal demokratların bütün iddialarına rağmen burjuva devlet burjuvaziden bağımsız hareket edememiş, onu aşamamıştır. Devletin attığı bazı adımlar belirli sermaye kesimlerinin kısa vadeli bazı çıkarlarına aykırı olsa bile, bir bütün olarak sermaye sınıfının çıkarlarına uygundur. Mevzii bazı tedbirler devletin genel fonksiyonunun sermayenin çıkarlarına uygun olmadığını göstermez. Yani ne devlet sınıflarüstü bir nitelik kazanabiliyor, ne de sınıf mücadelesi sona eriyor.

Sosyal demokrasinin gözden düşmesine neden olan başka etkenler de var. Sosyal demokratların uyguladıkları reformlar ve bunların etrafında koparılan fırtına etkisini yitiriyor. Çünkü temelden çözümler getiremiyor sorunlara. Kaldı ki bugün bu reformların bir çoğunu sosyal demokratlar kadar sermayenin kendisi de istiyor. Burjuva politikasının dünya çapında uğradığı yenilgiler, onları dönüş yapmaya zorlamıştır. Burjuvazi reformlar yapma konusunda sosyal demokratlarla yarışa girmiştir bugün. Bunda bir hayli başarı sağladıkları da gözardı edilemez. Burjuva politikacıların sosyal demokratlarla bu şekilde bir yarışa girmeleri, sosyal demokrasinin manevra alanını daraltıyor, onların malzemelerini ellerinden alıyor. Sosyal Demokratlarla, burjuva politikacıları arasındaki fark, giderek ortadan kalkıyor. Bu ise, Sosyal Demokratlar için çok büyük bir şanssızlıktır. Sermayenin kendisinin, onların söylediklerini yapması, yapmak istemesi, kendileriyle sermaye sınıfı arasında bir fark olmadığını gösteriyor kitlelere. Bu ise, bu ideolojinin sonuçta burjuvaziye hizmet ettiğini gösteriyor. Bütün bunların sonucunda Sosyal Demokrasi, burjuva görüşü olarak sırıtıyor,

kendini gizleyemiyor. Son yıllarda birçok ülkede iktidarda olan sosyal demokratların yenilgiye uğramaları bu nedenledir. İktidar Sosyal Demokratlarla, diğer burjuva partileri arasında el değiştirip duruyor. Çünkü uygulamada her ikisi de aynı şeyleri yapıyorlar, aynı dünya görüşlerini paylaşıyorlar. Kitleler bunu gördüklerinde, Sosyal Demokratlar yenilgiye uğruyorlar.

Demagoji yapmak, Sosyal Demokratların en güçlü silahlarından biridir.

Sosyal demokrasinin içerisinde bulunduğu ikilem, onu kaçınılmaz olarak demagoji yapmaya zorluyor. Çünkü Sosyal Demokratlar bir yandan sermayeye karşı görünüp, emekçi kitlelerin taleplerine cevap vermeye çalışırlarken, diğer yandan sermayenin çıkarlarına hizmet etmek durumundadırlar. İdeolojileri, dünya görüşleri ve ekonomik düşünceleri bunu zorunlu kılıyor. Kişilerin iyi niyetleri bunun tersini gerçekleştirmek için yeterli olamıyor. Belki de Sosyal Demokratların bazıları, gerçekten sömürüyü ortadan kaldırmak istiyor ama, bu yeterli değil. Sömürüyü kaldırmak için, onun gereklerini yerine getirmek ve bilinçli olarak bunun savunuculuğunu yapmak zorunludur. Oysa sosyal demokratlar bu konuda çok laf ediyorlar ama, fiilen yaptıkları hiç de söylediklerine uymuyor. İdeolojik olarak bilime ters düşmeleri de demagoji yapmalarını kaçınılmaz hale getiriyor. Kitlelere, muhalefette oldukları yıllarda radikal, ilerici sloganlarla gidiyorlar. Hiç bir zaman yapamayacakları vaadlerde bulunuyorlar. Bugün Türkiye'de bunun açık örneklerini görmekteyiz.

Oysa bilimsel sosyalizme inanmış insanlar bilmektedirler ki, reformcu burjuva görüşleri emekçi kitlelerin kurtuluşunu sağlayamazlar. Bu görüşleri düzeni onarmak suretiyle, onun içerisinde çözüm aradıklarından sonunda sermayenin çıkarlarına hizmet ederler. Sosyal Demokratların bu reformist politikadan arzuladığı, sınıf mücadelesini törpülemek, geriletmek ve kitleleri ondan uzaklaştırmaktır ki, bu tamamiyle egemen güçlerin istedikleri bir durumdur. Gerçek bir sosyal barış, onun ekonomik temelleri yaratıldığı zaman sağlanır. Özünde burjuva egemenliği olan düzen içerisinde alınacak birtakım önlemler bu barışı kalıcı bir şekilde sağlayamaz. Bu egemenliği daha yumuşak bir şekilde sürmek isteyen sosyal demokrasi, bazı başarılar elde etse bile, bunlar geçici başarılardır. Sınıf mücadelesi üretim araçları üzerinde özel mülkiyet biçimi varolduğu

sürece olacaktır. Sınıflar varsa, onların mücadeleleri de olacaktır elbette.

Bu nedenle reformist Sosyal Demokratların HALK İKTİDARI'nı kurmaları mümkün değildir. Bu sadece bir aldatmacadır Demokratik halk iktidarını bilimsel sosyalistler işçi sınıfının öncülüğünde mümkün görürler. Bu bir devrim sorunudur. İşçi sınıfının öncülüğünde ve onun müttefikleriyle birlikte kurduğu hegemonyasına dayanır. Sosyal Demokratların bahsettikleri halk iktidarı ise, sermayenin egemenliğinin sürdüğü bir iktidardır. Bu nedenle böyle bir iktidarın özünde bir sermaye iktidarı olduğu, bilimsel anlamdaki demokratik halk iktidarıyla ilgili olmadığı gerçektir. Hem burjuvazinin egemenliğini sona erdirmemek, hem de mevcut iktidara demokratik halk iktidarı adını takmak gerçekte emekçi sınıf ve tabakaları kandırma çabasından başka bir şey olamaz. Çünkü halk kitlelerini gerçek kurtuluşa götürecek olan demokratik halk iktidarı, işçi sınıfının öncülüğünde, emekçilerin egemenliğine dayanan, işçi sınıfı iktidarının bir biçimidir.

Türkiye'de ise, sosyal demokrasisi, ne anti-kapitalist, ne de anti-tekelcidir. Tekelci sermayenin CHP'yi ne denli tuttuğu gün gibi ortadadır. Onu diğer sermaye partileriyle aynı kefeye koymamak, anti-faşist özelliğini görerek belli dönemlerde destek sağlamak ayrı şey, kapitalist üretim biçimine son vererek iddia ettiği gibi, «ne ezen, ne ezilen, insanca ve hakça bir düzen» kurabileceğini söylemek ayrı şey. CHP kapitalist üretim biçimine karşı değildir. Üretim araçlarının özel mülkiyette kalmasını şiddetle savunur. Üstelik bunu en doğal ve insan kişiliğinin gelişmesine yardımcı olan bir durum olarak kabul eder. Onun zaman zaman emekçilerden yana tavır koymak gibi görünmesine bakarak anti-kapitalist veya anti-tekelci olduğunu düşünmek olanaksızdır. O sadece ekonomik sistemin bazı sivrilikle rini gidererek, daha geniş bir demokratik ortam yaratarak sınıf mücadelesini yavaşlatmayı düşünmektedir. Alacağı bazı reformist önlemler tamamen bu amaca yöneliktir. Sonuçta bu politika sermaye sınıfının uzun vadeli çıkarlarının daha sağlıklı bir şekilde korunmasını, onların uzun ömürlü kılınmasını sağlar.

Dikkat edilirse, CHP zaman zaman tekelci sermayeden şikâyetçi görünmekte ise bile, teorik ve pratik olarak buna karşı herhangi bir şey getirmemektedir. Üzerinde en fazla durduğu konulardan birisi, aracı ve tefecilerin varlığıdır. Özünde bu is-

tek tekelci sermayeden gelmektedir. Çünkü tekelci sermaye bulunduğu ülkedeki ekonomik kaynakları mümkün olan en üst düzeyde denetimi altına almak ister. Yani, kontrol gücünü sonsuz bir şekilde genişletmek ve etkinliğini arttırmak, tekelci sermayenin asıl hedefidir. Kurduğu ekonomik ağlarla zaman içerisinde bunda başarıya da ulaşır. Pratikte bunu yaparken, teorik olarak da kendi dışında mevcut bulunan, yani denetimi altına alamadığı ekonomik faaliyetlere karşı savaş açar. Elbette bugün Türkiye'de bankaların, büyük sanayicilerin denetimi dışında bir sermaye akımı varsa ve bunu avucu içerisine alamamışsa, ona karşı çıkar. CHP'nin aracı tefecileri fiyat artışlarına neden olduklarını, stokçuluk yaptıklarını ileri sürerek bunlara karşı çıkması yetmez. Asıl üzerinde durulması gereken bu faaliyetlerin aracı-tefeciler kaldırıldıktan sonra nasıl yürütüleceğidir. Hiç kuşkusuz bir CHP iktidarı döneminde bu faaliyetler tekelci sermayenin eline geçecektir.

Türkiye'de hâkim bulunan sağ sosyal demokrasi, anti-emperyalist değildir. Bunu CHP'nin programında açıkça görmek mümkündür. Mevcut haliyle CHP'nin emperyalizme karşı çıkmak şöyle dursun, onunla bağlarını daha da güçlendirmek istediği bir gerçektir. Kuşkusuz burada CHP'ye bugün egemen olan sağ kanat sosyal demokratların tavrı ile geniş tabanını ayırdetmek gereği de vardır. CHP'nin tabanında geniş bir sosyal demokrat kesim emperyalizme karşı belli bir tavır içerisindedir. Ama örgüt olarak parti emperyalizme karşı olmadığı gibi, programında da bununla ilgili bir şey konmamıştır.

Bugün CHP iktidardadır. Kitleler şimdi CHP'nin programında yer alan ilkeler ve verilen sözlerle uygulamayı karşılaştırma olanağına sahiptirler. Kabaca bir değerlendirme dahi Türkiye'de Sosyal Demokrasinin kimlere hizmet ettiğini ortaya koyabilme olanağını vermektedir. Kaldı ki, CHP Sosyal Demokrat olmayı yeterli görmediği için, demokratik solcu bir parti olduğunu da ilan etmiş bir partidir.

Günümüzde CHP, içerisinde bulunulan bunalımı atlatmak görevini üstlenmiştir. Kuşkusuz bu bunalımın sorumluluğu emperyalizme bağımlılık ilişkileri içerisinde bulunan tekelci sermaye ve onun iktidar ortağı olan diğer güçlere aittir. Dünya emperyalist sisteminin kancasına takılmış, azgelişmiş çarpık kapitalizmin bunalımını atlatma mücadelesi verilirken, tutulabilecek yollar ikidir. Ya bu bunalım onu yaratanların, yani sömürü çevrelerinin çıkarlarına uygun tarzda ve onların istedik-

leri doğrultuda atlatılmaya çalışılır, ya da bunalımın nedenleri gerçekçi bir tarzda ortaya konulur ve ekonominin yapısındaki bozuklukların giderilmesi suretiyle çözüm aranır. Bu ikincisi, emekçi kitleler lehine birtakım dönüşümleri de beraberinde getirir. CHP bunlardan hangi yolu tercih edebilme olanaklarına sahiptir? Onun programına ve seçim vaadlerine bakılırsa, ikinci yoldan bunalımı atlatmaya çalışması gerekmektedir. Ancak uygulama, bunun tam tersi bir yöndedir. CHP ağırlıklı iktidar ekonomik önlemler alırken, tekelci sermayenin ve emperyalist kuruluşların isteklerini aşamamaktadır. IMF ve Dünya Bankasıyla olan ilişkiler bunun en belirgin kanıtlarıdır. Gerçi iktidarın bazı alanlarda bu kuruluşların tüm direktiflerini fiilen yerine getirmek istemediği açıktır. Ancak bunlar, son derece küçük boyutlarda ve genellikle de şekle ilişkin sorunlardır. Kaldı ki bu kadarına bile emperyalist kuruluşlar tahammül edememekte ve çok beklenen taze para bir türlü gelmemektedir. Kuşkusuz mevcut ekonomik yapısıyla Türkiye bu parayı bulamadığı zaman, içine girdiği bunalım daha da büyük bir çıkmaz halini alır. Bugün, yıllardan beri dost olarak gösterilen ABD ve diğer emperyalist ülkeler Türkiye'yi ameliyat masasına yatırmışlardır. Başbakan bunun üzerine askeri bloklar içerisinde olmayan ülkeler ile sosyalist kampa açılmayı düşünmekte ve yeni birtakım adımlar atmaya hazırlanmaktadır. Ancak tüm bunlar olurken, iktidar emperyalist kampla olan ilişkilerini aynen devam ettirmekte ve bunu sık sık belirterek egemen çevrelere teminat vermektedir. Tabii bu, gerek sosyalist ülkeler ve gerekse sosyalist olmayan bloksuz ülkelerin dikkatlerinden kaçmamakta, ilişkilerin sınırlı kalmasına neden olmaktadır.

İç ekonomik önlemler de mevcut sistemin sınırlarının hiç bir şekilde zorlanmadığını ortaya koymaktadır. CHP yapmayı ileri sürdüğü ekonomik önlemlere bir türlü yanaşamıyor. Çünkü bu önlemler bizzat çıkarlarını temsil ettiği sınıfa ters gelecek şeylerdir. Yaşam koşullarının zorlaşması ve emekçilerin omuzlarındaki yükün artması sürmekte ve «toplumsal anlaşma» gibi girişimlerle bu daha da arttırılmaktadır. Başbakanın muhalefette iken ileri sürdüğü o meşhur «insanca ve hakça düzen» bir türlü gelmemekte, tersine insanca ve hakça olmayan hali daha da artmaktadır. Son zamanlarda kesinleşen dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı hiç de düzen değişikliğini getirecek nitelikte değildir. Onda yer alan birtakım sloganların buna yetmeyeceği kesindir.

CHP'nin kendi programı ile çelişkileri sadece ekonomik alanda değildir. Sosyal ve kültürel alanda da aynı şeyler devam ediyor. Faşizme karşı mücadelede kararsız davrandığı ve başarılı olamadığı ortadadır. Gerçi CHP ağırlıklı hükümetin işbaşına gelmesiyle faşist güçler birçok olanaktan yoksun kalmışlardır. Devlet olanaklarını kullanarak kadrolaşmaları, devlet parasıyla militanlarını beslemeleri gibi kaynakları geniş ölçüde yitirmiş durumdalar. Ele geçirdikleri birtakım mevzileri kaybetmişlerdir. En önemlisi de MC dönemindeki gibi her yerde polisin desteğinde eylem koyamıyorlar. Bunlar faşist güçlerin bu ikti dar döneminde yitirdikleri ve küçümsemeleri mümkün olmayan olanaklar. Ancak CHP'nin kararsız tavrı, «aşırı sola da, aşırı sağa da karşıyız» biçimindeki uygulama bir taraftan da faşizmin güç kazanmasına neden oluyor. Çünkü faşizm disiplinli bir örgütlenmeyi gerçekleştirmiştir. Siyasal iktidarı devirip yönetimi ele geçirmek için kararlı bir biçimde çalışmaktadır. Yapılması gereken terör eylemcilerinin peşlerine birtakım polisiye önlemlerle takılmakla yetinmek değil, faşist örgütleri ortaya çıkarmak ve dağıtmaktır. Türkiye'de faşist terörün kaynaklarını herkesten iyi hükümet bilmektedir. Ama buna rağmen bunların üzerlerine gitmeyi aklından geçirmiyor bir türlü. Çünkü sermaye çevreleri bunu yapmasına izin vermiyorlar. Onlar şu anda bunalımlarını bu iktidarla atlatmayı deniyorlar ama, kendi besleyip geliştirdikleri faşist güçlerin dağıtılmasını da istemezler. Onları el altında hazır bulundurmayı çıkarlarına daha uygun buluyorlar.

İktidar faşist demagojilerin etkisi altında kalmakta ve çıkar çevrelerine ödün üstüne ödün vermektedir. Terörle hiç bir ilgisi olmayan kitle örgütlerini hedef alıyor. Muhalefette iken sendikal haklar vereceğini vaad ettiği kitlelerden şimdi mevcut kısıtlı demokratik haklarını da geri almak için çaba sarfediyor. Dernekleşme hakkını bile fazla görüyor, polise keyfi davranışlarda bulunabilecek yeni yeni yetkiler sağlıyor. Demirel hükümetlerin bu önlemleri almaya cesaret edemediğini unutmamak gerekir.

CHP, düşünce özgürlüğünü savunur görünüyor ama, uygulamada düşünce özgürlüğünün düşmanlığını yapıyor. 141, 142'nin kaldırılması bir yana, yeni baskı yasaları çıkarmanın peşinde. Ecevit, sık sık ırkçılığa, sömürgeciliğe karşı olduklarını, ulusların kaderlerini tayin etme haklarına saygılı olduklarını açıklıyorlar ama, Türkiye, kürt halkı ve diğer azınlık halklar

üzerindeki baskıların yoğunlaştırılarak sürdürüldüğü bir ülke olma durumunu koruyor. Kürt halkına karşı gözdağı vermeyi amaçlayan askeri manevralar yapılıyor.

NATO ve CENTO'cu hükümetin bu tür anti-demokratik, insan haklarına aykırı düşen uygulamalarını daha da çoğaltmak mümkün. Ancak bu yazının amacı sadece Sosyal Demokrat CHP'nin programı ile uygulaması arasındaki çelişkileri kısaca belirtmektir. CHP'nin bu şekilde davranması hiç kuşkusuz onun egemen güçlerin bir örgütü olmasındandır. Ayrıca yaptıkları, sosyal demokrasinin tarihsel görevlerine uygundur. Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de düzenin bozuklukları ortaya çıktığı ve emekçi halk kitlelerinin kapitalist sisteme karşı güvensizlik duymaya başladığı dönemde görülen sosyal demokrasi zamanı geldiği için sermaye sınıfına hizmet etmektedir. Halkın tepkisini dile getirerek iktidar olanağını elde etmiş ve artık şimdi sıra o bozuk dediği düzeni korumaya gelmiştir. Ancak şurası da bir gerçektir ki, Türkiye'deki sosyal demokrasi Avrupa kıtasındakinden çok daha gerici bir niteliktedir. Özellikle demokrasi, insan haklarına saygı konusunda aralarında büyük farklar mevcuttur. Bunun bir nedeni, Türkiye'de oldukça sağlıksız olan ekonomik yapı ve ondan çıkar sağlayan kesimlerin kendi güçlerine olan güvensizlikleridir. Bir diğer neden ise, Türkiye'deki sol hareketin dağınıklığıdır. Genel olarak büyük bir güç olmasına karşın, mevcut dağınıklık onu sistemin ortadan kaldırılması açısından ciddi bir tehlike haline gelmesini engellemektedir. CHP Genel Başkanının Küçük Kurutlay' da gerçekleri rahat bir şekilde tahrif ederek kendi dışındaki sol'un gücünü yüzde bir oy oranı ile ifade etmesi, bu dağınıklığın yarattığı zayıflığı kendi açısından iyi değerlendirmesinden başka bir şey değildir. Türkiye'de sosyal demokrasinin Batıdaki kadar demokratik olamamasının bir üçüncü nedeni de sömürgeleştirilmiş bulunan Kürdistan'da halk kitlelerinin hızlı bir biçimde uyanmaları ve ulusal kurtuluş mücadelesi doğrultusunda çaba sarfetmeleridir. Sosyal demokrasi kürt halkını yok saymaya devam etmek ve onun üzerindeki ırkçı baskıları pekiştirmekte, diğer burjuva örgütlerinden hiç de geri kalmamaktadır.

Günümüzde sosyal demokrasinin ne olduğunu, kitleler onun iktidara gelmesiyle birlikte daha iyi görmektedirler. Onun özünde çıkar çevrelerine hizmet ettiği ortadadır. Teorik olarak varolan bu durum, pratik olarak da kanıtlanmaktadır. Emek-

çilerin çıkarlarını savunan sosyalistlerin, gerçekten ilerici ve demokratların bunu iyi değerlendirmeleri ve kitleleri bilinçlendirme çalışmalarını hızlandırmaları, kurtuluşlarının ancak sosyalizmde olduğunu ısrarla vurgulamaları gerekir. Sosyal demokrasinin masallarının halkı uyutmalarına meydan verilmemelidir.

Deprem Bölgesi Ne Durumda?

Kamuoyunda güncelliğini yitirmiş gibi görünen VAN-AĞRI depreminin yarattığı sorunlar, henüz ciddiyetini korumaktadır. Hükümet ile MC partileri, her biri kendi yararına soruna değinirken yaratılan çeşitli polemiklere rağmen, depremin neden olduğu sonuçların giderilmesi, gerekli önlemlerin alınması yönünde istenilenin gerçekleştirildiği söylenemez. Sömürgeci iktidarlar var olduğu sürece de halkımızın karşı karşıya bulunduğu sorunların, ciddi bir anlayışla, sorumluluğu gerektiren sağlıklı bir politika ile ele alınıp çözümleneceğini beklemek elbette ki olanaksızdır.

Çağımızda teknik gelişmeler, büyük yer sarsıntılarının, su baskınlarının, fırtınaların yolaştığı hasardan, neden olduğu büyük insan kayıplarından korunmak için gerekli önlemlerin önceden alınmasına olanak vermektedir. Deprem kuşakları üzerinde bulunan çeşitli ülkelerde bunun örneklerine tanık oluyoruz. Tüm bu gelişmelere rağmen ve VAN ilimizin deprem kuşağı üzerinde bulunduğu, şiddetli bir sarsılma tehlikesi ile karşı karşıya olduğu, önceden çeşitli yetkililerin raporlarıyla saptanıp hükümetlere duyurulduğu halde, gerekli önlemler alınmamıştır. Binlerce konutun yerle bir olmasına ve binlerce insanımızın ölmesine seyirci kalınmıştır. Geleneksel konutların depreme karşı dayanıksız olduğu, deprem yıkımlarının ortasında betonarme binaların ayakta kalabildikleri açık bir gerçek olmasına rağmen sömürgeci yönetimler, sağlıklı bir konut ve yerleşme politikası izlememekte ısrarlı görünmektedirler.

SOSYAL AFETLER VE TÜRKİYE

Depremlerin ve diğer doğal afetlerin, Türkiye ve benzeri ülkelerde toplumsal afetlere dönüştüğü, toplumun ekonomik ve toplumsal yaşamını derinden sarstığı bilinen bir gerçektir. Türkiye'nin deprem kuşağı üzerinde olduğu, Erzincan, Gediz, Varto, Lice ve Van gibi yerleşim merkezlerinin de deprem kuşakları üzerinde yeraldığı çok ön-

ceden biliniyordu. Gerekli önlemlerin tezelden alınmasını isteyen çeşitli raporların hükümetlere önceden verildiği de hatırlardadır. Depremlerin ve diğer doğal afetlerin neden olduğu hasarların büyüklüğünü ve insan kayıplarının binlerle ifade edildiğini görmemek için de her hangi bir neden yok. Uzak Doğu'da, Bangladeş ve Çin-Hindi'nde su baskınları, fırtınalar her yıl binlerce insanın ölümüne neden oluyor. Öte yandan eskiden beri birbirini izleyegelen Türkiye'deki deprem olayları da ilgilileri koruyucu önlemleri almak konusunda yeterince uyarmıştır. Ancak bütün bunlara rağmen, iktidarların bu denli vurdum duymaz davranmaya devam etmeleri, herkesi haklı olarak başka nedenler aramaya itiyor. Ülkemizin sömürgeleştirilmiş olmasından ileri gelen geri bırakılmışlığımız, halkımızın deprem felaketlerine karşı eldeki olanaklarla gerekli önlemleri almasına elvermiyor. Doğal afetlere karşı dayanıklı bir yapı teknolojisini geliştirip uygulamak bu koşullarda halkımızın altından çıkabileceği bir iş değil. Ülkemizin tüm zenginliklerini talan edip götüren sömürgeci iktidarlar ve işbirlikçileri ise, göz boyama nutuklarla ezilip gitmemize seyirci kalmaya devam etmektedirler.

Halkımızın içine itildiği geri yaşamın doğal sonucu olarak depremler büyük hasarlara ve insan kayıplarına yolaçıyor. Örneğin Lice ce Gediz depremleri aynı şiddettedir.; Lice'de gündüz, Gediz'de gece meydana geldi. 7 şiddetindeki bu felaketin sonuçları birbirinden büyük farklarla sonuçlandı. Lice yerle bir oldu; 4000'den fazla insan öldü. Gediz'de ise, ölü sayısı 1000 dolaylarında oldu. Görüldüğü gibi, deprem ve diğer doğal afetler Kürdistan'ın geri bıraktırılmışlığı nedeniyle daha büyük hasar ve insan kayıplarıyla sonuçlanmaktadır.

LİCE

6 Eylül 1975'de Lice'de meydana gelen deprem, binlerce ölü, binlerce yaralıyla sonuçlandı. On binlerce insan aç ve sefil olarak sokakta kaldı. Büyük bir kısmı da ülkesinden, topraklarından ayrılmak zorunda kaldı; uzak yörelere göçetti.

Lice'de yapılan tespitlere göre, 1568 ev, 53 işyerinin ağır hasar gördüğü artık kullanılmaz bir hale geldiği açıklandı. Oysa ihtiyaç 2500'ün üzerindeydi. Sömürgeci iktidarlar, bu toplumsal afete uğrayan felaketzedelerin gözlerinin içine baka baka «Ne yapalım, Tanrı buyruğu!» diyorlardı. Böylece, deprem felaketinden korunmak için alınması mümkün olan önlemleri ve iktidarlarının ihmalini gözden gizlemeye çalışıyorlardı. Ancak halkımız tüm bu olup bitenlerden sonra gerçekleri daha bir açıklıkla görüyor, egemen güçlerin niyetleri artık gereken biçimde kavramış bulunuyor.

Hükümetler Lice'de, halkın ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak 1257 konut yaptılar. Bunların kapıları ve camları bile takılmadı. Su, elektrik ve kanalizasyon gibi ihtiyaçların da giderilmediği bilinmektedir.

Lice depreminin yaralarını sarmadan ,acısını unutmadan 24 Kasım 1976'da Van-Ağrı depremi oldu. Kayıplar ve acılar birbirine eklenerek sürüyor.

VAN-AĞRI

9 şiddetindeki Van-Ağrı depreminin merkezi Muradiye olmak üzere 5000 km. karelik alanı etkiledi. Hasar sahası 1500 km. karedir. Ağır hasar alanına 4 ilçe, 4 bucak ve 264 köy girmiştir. Resmi ağızların verdiği bilgiye göre: 3837 ölü, 497 yaralıyla sonuçlanmıştır.

Van ve Ağrı'da emekçi halkımız, depremin yarattığı acılarla başbaşa bırakılmıştır. Daha önceki depremlerde olduğu gibi Van depreminde de egemen güçler, «Devlet güçlüdür, herşeyin üstesinden gelecektir» demişlerdi. Tüm «yaraları saracak güçte» olduğunu söyledikleri Devletin ,kendilerini nasıl ortada bıraktığını gören halkımız, artık bu tür edebiyatın altında nelerin yattığını daha iyi görebilmektedir. «Güçlü devlet»in kimlere ellerini uzattığını, gücünü kimler için kullandığını, hayatın her alanında yaşayarak görmekteyiz.

Erzincan depreminde felaketzedeler için toplanan paralarla Ankara'da bir mahalle inşa edilmişti. Van'lı felaketzedeler için gönderilen battaniyelerin gıda maddelerinin piyasada haraç-mezat satıldığını, bu yolla milyonlar kazananların olduğunu bilmeyen kalmadı. Yine konut yapımında süregelen vurgunları da halkımız yakından izlemektedir.

VAN VE YÖRESİNDE HASAR DURUMU

Van'da, Muradiye, Çaldıran, Erciş, Özalp merkez ve köylerinde toplam 20192 hane saptanmış. Bunlardan 8452'sinin yerle bir olduğu, 3396'sının orta, 5059'unun az hasar gördüğü resmi ağırlarca ifade edilmiştir. Ağrı'da 6597 haneden 764'ü ağır, 793 orta, 1567'si az hasar görmüş; ayrıca 48 okul, 11 Sağlık Ocağı ve 88 cami de ağır hasar görmüştür.

Sayılar, geribıraktırılmış yörelerde depremlerin ne denli büyük hasarlara yolaçtığını göstermektedir. Kürdistan'da hayatın her alanında karşılaşılan gerilik, yerleşme ve konut alanında da açıkça gözlenmektedir. Siyasal iktidarlar, Kürt halkının yaşam düzeyinin iyileştirilmesi için dikkate değer hiçbir girişimde bulunmadılar. Zaman zaman göz boyamak ve halkı aldatarak ekonomik ve demokratik istem-

lerini bastırmak için parlak sözler söylemişler; üretime dönük büyük yatırımlar yapmaktan sürekli kaçınmışlardır. Deprem nedeniyle meydana gelen olumsuz koşulları da fırsat bilerek bura halkını Batı yörelerine göç etmeye mecbur etmişlerdir.

Siyasal iktidarlar kendilerine düşen görevleri yerine getirmekten kaçındıkları gibi, dünyanın çeşitli ülkelerinden gönderilen yardımları da çarçur etmekten geri kalmadılar. Afet İşleri Bölge Müdürlüğünün hazırladığı broşürün 23. sayfasında, «ALLAH MEMLEKETİMİZE - MİLLETİMİZE VE BÜTÜN AFETZEDELERE YARDIMCI OLSUN,» denilerek tüm kasıtlı ihmal ve politikalar gözden saklanmaya çalışılıyor. Yine aynı broşürün 7. sayfasında ise, «Türk devletinin gücü Lice'de, Denizli'de kendisini göstermiştir. Burda da gösterecektir» deniliyor. Şimdiye kadar yapılan işlere bakıldığı zaman Türk hükümetlerinin deprem felaketzedelerine ne denli hizmet götürdüğü, yaraları sarmada ne denli başarılı olduğu meydandadır. Propagandası yapılan çalışmaların istenenin çok altında olduğu, gerçeklerin hiç de yetkililerin söylediklerine benzemediğini ortaya koyacağız.

HAK SAHİPLİĞİ ÇALIŞMALARI

Devlet binlerce afetzedeyi topraklarından, yurdundan ayırıp uzaklara gönderdikten sonra, yetkililer muhtar odalarına oturarak, orada söylenenlerle yetinerek tespitler yapıyorlar. Oradan göçetmiş olanlarla, Türkçe bilmeyenlerin istekleri gözardı ediliyor. Bu nedenle, yapılan tespitlerin de sağlıklı olmadığını özellikle belirtmek gerekir. Kısacası, bu durumda olanların uğradıkları kayıplar da depremle ilgili raporda belirtildiği gibi «ALLAHA» bırakılıyor.

Değinilen yöntemle yapılan tespitler sonunda Van ve yöresinde; kesin hak sahibi olanların sayısı 8828, istekte bulunmayanlar(ki bunlar o yöreden göçetmiş olanlardır) 1192, yardımı reddedenlerin sayısı ise 767'dir. Bunun yanında, 180 iş yeri sahibi hak sahibi olarak gösterilmiş, 120'si müracaat etmemiş, 21'i yardımı reddetmiştir. Ki yardımı reddedenler, felaketzedelere gönderilen yardımlarla yapılan iş yerleri kendilerine ipotek edilmediği için kızanlardır.

Ağrı'da kesin hak sahibi 608, depremden etkilenen 6597 hane saptanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, Ağrı'da yerle bir olan hane sayısı 764'tür. Kesin hak sahipliği ile yerle bir olan hane sayısı arasındaki farkın açık olması yanında kesin hak sahibi olanların da ihtiyaçları olan konutların yapımı ve hizmete sunumu aradan bunca zaman geçmiş olmasına rağmen henüz beklenenin çok altındadır. Aynı şey, Van ve yöresinde çok daha içler acısı bir görünümdedir.

PLANLANAN KONUTLAR

Deprem felaketzedeleri için yapılması düşünülen ve az sayıda da olsa yapımı tamamlanan konutlar, yörenin iklim koşulları, halkın tarım ve hayvancılıkla geçinmesinin gerektirdiği koşullar düşünülmeden, sırf başlarını sokacakları bir barınakları olsun anlayışıyla planlanmıştır. Nitekim Lice'de yapılan barakaların bir kısmının rüzgarın etkisiyle uçup gitmesi, Bingöl'de oturulan evlerin balkonlarına eşekleri barındırma zorunda kalmak gibi basında yeralan çeşitli fotoğraf ve haberlerden de anlaşılmaktadır. Van'da yapılan konutların da o yörenin iklim ve toplum koşulları gözetilmeden planlandığı kısa zamanda görülecektir. Bu gerçeği kavramak için de teknik eleman olmaya gerek yoktur. Kaldı ki, Van'da halk, yapılan biriket konutlar üstüne ağıtlar yakmaya şimdiden başlamıştır. Az bir zorlamayla yıkılacak duvarların, yağmurlarda çatıdan evin içine akan suların alaylı ve de içler acısı türküleri dilden dile dolaşıyor. Hayvan besleme olanağını ortadan kaldıran bu daracık evlerin yol, su, elektrik ve okul sorunları da henüz çözülmüş değil; bu gidişle çözülemeyeceği de ortadadır.

İhale edilen konut sayısı Çaldırdan'da 4170, Muradiye'de 2203, Erciş'de 1335, Özalp'da 242, Diyadin'de 582 adettir. Bu sayılara, adı geçen ilçelerin köyleri de dahildir. Toplam olarak Van ve Ağrı'da ihale edilen konut sayısı 8532 adettir. Çeşitli nedenlerle bu sayıda düşmeler olmuş, en son olarak 8463 olarak saptanmıştır.

Afet İşleri Van Bölge Müdürlüğü'nün hazırladığı Deprem Çalışmaları Genel Durumu raporuna göre: 24.11.1976'dan 29.10.1977 tarihine kadar yapılması planlanan konut sayısı 8463'tür. Bunlardan hafriyatı biten, yani temel çukuru kazılan 8218 adettir. Görüldüğü gibi 245 tanesinin henüz temel çukurları bile kazılmamıştır. Aynı rapora göre, tamamı biten konut sayısı 3296'dır. Geçici kabulü yapılan 2163; iskana hazır, yani oturmaya hazır hale getirilen konut sayısı ise 1931 adettir. Aradan geçen bunca zamana rağmen, Ekim 1977'de biteceği vaadedilmiş olmasına rağmen diğer konutlar nerede diyeceksiniz?

1978 inşaat mevsimi sonunda ise durum şöyledir: Muradiye'de biten konut sayısı 1820' geçici kabulü yapılan 1427, borçlandırılan 570, iskan edilen 663'tür.

Çaldıran'da biten konut sayısı 3494, geçici kabulü yapılan 1940, borçlandırma ile yapılan 264, iskan edilen 507'dir.

Erciş'de biten konut sayısı 1026, geçici kabulü yapılan 658, borçlandırma ile yapılan 1631, iskan edilen 142'dir. (Kaynak: adı geçen rapor)

Görüldüğü gibi durum içler acısıdır. Bu konutların yapımında meydana gelen gecikmelerin çeşitli nedenleri var. Ancak en genel olanı, hükümetlerin açık ihmalidir. Konutları zamanında teslim etmeyen müteahhitleri, yeni hükümet % 30 zam vererek ödüllendirdi. Verdiğimiz bu sayılar 1.8.1978 tarihi itibariyledir. Bu güne kadar 8463 konuttan ancak 1931'i hizmete verilmiştir.

1979'a merdiveni dayamış bulunuyoruz. Bölgede inşaat mevsimi de sona ermiş durumda. Deprem felaketzedeleri ise büyük çoğunlukla yine karın altında yaşamak zorunda bırakılmıştır. İşte sömürgeci iktidarların halkımıza götürdüğü hizmetin bilançosu budur, reva gördüğü yaşam da bu...

Tek isteklerde 40 liralık posta pulu gönderilmesi

BÜYÜK ŞAİR CEGERXWİN'LE SÖYLEŞİ(*)

Arkadaşımız Z. ELKİ, Suriye'nin Kamışlı kentinde Büyük Ozan Cegerxwin'i ziyaret etti ve onun çeşitli konularda görüşlerini sordu. Bu söyleşiyi okuyucularımıza sunuyoruz.

Z. ELKİ — **Değerli Ozan, Kürt halkı ve Türk aydınlarının çoğu seni yakından tanıyor. Biz senden ve senin ününden gurur duyuyoruz. Bir kez daha yaşam öykün hakkında bizi aydınlatmanı istiyorum.**

CEGERXWİN — Elbette, değerli dost. 1900 yılında Mardin'in Hesar köyünde doğmuşum. Babam çiftçiydi. Çok yoksulduk. 9-10 yaşlarındayken babam ve annem öldüler. Kendi çabamla çalışıyor ve yaşamımı sürdürüyordum. 18 yaşımda dini öğrenime başladım. 10 yıllık dini öğrenimden sonra icazet aldım. Dini öğrenim nedeniyle çok yer dolaştım: İran, Irak ve Suriye... 1927 yılında evlendim. 1928 yılında Suriye'de köy mollalığına başladım. 1935 yılında Suriye vatandaşı oldum. 6 Divanım var. Üçü basılmış üçü duruyor. İki öykü kitabı yazdım. Biri CİM ile GÜLPERİ, diğeri ise REŞOYÊ DARÊ'dir. Üç kitap ve bir kaseti de dilimize çevirdim. Birinci kitap Halfin'in, diğeri ise Minorski'nin Mehabat Cumhuriyet kitabıdır. Farsça kaset ise Nazi Almanyası döneminde öldürülmüş İranlı bir devrimci ile ilgili.

Şu anda da şiir ve öykü yazıyor, ayrıca yabancı eserleri dilimize çeviriyorum.

Kamışlı'da oturuyorum. Yedi çocuğum var. İkisi erkek, beşi kız.

Z. ELKİ — **Şiir yazmaya ne zaman başladınız ve hangi dönemde şiirlerinizde devrimci içerik ağırlık kazandı?**

CEGERXWİN — 1924 yılında şiir yazmaya başladım. Şunu da söyliyeyim ki, bu yıl aynı zamanda yurtseverliğimin de başlangıcıdır. Önceki yıllarda şiirlerimde ulusal temalar ve yurtseverlik duyguları ağırlık taşıyordu. Ancak, yine de ağalara şeyhlere, beylere ve tüm gericilere karşı yazıyordum. Bu temalar, İkinci Dünya Savaşına dek sürdü. 1945-46 yıllarından sonra şiirlerimde devrimci içerik ağırlık kazandı.

Z. ELKİ — **Şiirlerinizi günün hangi saatlerinde yazarsınız ve şiirlerinizde daha çok hangi konuya ağırlık verirsiniz?**

CEGERXWİN — Dediğim gibi, şiirlerimde devrimcilik ve yurtseverlik konuları ağırlık taşır. Bildiğiniz gibi şiirlerimde sosyalizm bilinci

ve yurtseverlik duyguları yansır. Ayrıca ağalığa, şeyhliğe, beyliğe, tüm gericiliğe, ırkçılığa ve emperyalizme karşı yazıyorum. Marksizmi - Leninizmi övüyorum. Şiirlerimde materyalizmi işliyorum. Halkımızın uyanması için sosyalizmin yolundan sapmadan ne gerekiyorsa yazıyorum.

Her zaman sabah erken uyandığımda, kahvaltıdan önce şiir yazıyorum. O anlarda güzel şiirler yazıyorum. Çok iyi ilham alıyorum.

Ayrıca, nerede zorbalıklar görsem, örneğin dolaştığımda birinin başkasına haksızlık yaptığını görsem, biri yoksulsa... En önemlisi de zaten halkım ezilmektedir... Bu sorunlardan ilham alıyor ve şiirler yazıyorum.

Z. ELKİ — **Kürdistanlı şairlere öğütleriniz ve onlardan istekleriniz nelerdir?**

CEGERXWİN — Kürdistanlı şairlerin tüm güçleriyle iç ve dış düşmanlara karşı mücadele etmelerini, halkımızın uyanması için çalışmalarını istiyorum. Kalem tutan ellerini Marksizm - Leninizm yolunda yorsunlar. Çok yazarak halkımızın edebiyatını, kültürünü zenginleştirsinler. Halkımızın devrimci mücadelesine yazdıkları şiirlerle omuz versinler. Sosyalist ülkelerin halklarına düşmanlık etmesinler. Kısacası, sosyalizmden sapmadan halkımızın uyanışı ve kavgası için, tüm ezilen halkların ve işçilerin kardeşliği için yazsınlar.

Z. ELKİ — **Kürdistan'ın geçmişi ve şu anı ile ilgili görüşleriniz nelerdir, ayrıca biz Kürdistan'ın sömürge, yani müstemleke olduğunu söylüyoruz. Bu konuda Siz ne düşünüyorsunuz?**

CEGERXWİN — Bildiğiniz gibi, ülkemiz bin yıllardan buyana imparatorların, derebeylerin ve zalimlerin at koşturdukları bir alan olmuştur. Kürdistan derebeyleri de kendi çıkarları için zalimlerin boyunduruğunu kabul ediyorlardı. Üstelik onlar da Kürt yoksullarına zulmediyordu.

Ülkemizi, Osmanlılar ile Farslar aralarında bölüşmüşlerdi. Bu güzel ülke için tüm zorbalar kendi aralarında savaşıyordu. Feodallerimiz ve gericilerimiz de çıkarları için, hangi taraf üstün gelirse onun boyunduruğunu kabul ediyordu.

Derebeyler, feodaller, aşiret ağaları kendi çıkarları ve düzenlerinin devamı için Kürt halkının uyanışını engelliyorlardı.

Şimdi de çok şey değişmiş değil. Ülkemiz parçalanmış, bağımlı olmuşuz. Emperyalizm halkımızın kanını emiyor. Feodallerimizin çıkarı da buna uygundur. Onlar da halkımızın uyanışına engel oluyorlar. Emperyalistlerle, ırkçılarla işbirliği yapıyorlar. Ama şunu da ekliyeyim: Halkımız artık eski halk değil, az da olsa uyanmış. Artık feodallerin aşiret ağalarının borusu eskisi gibi ötmüyor. Köylülerimiz

az da olsa çalışıyor, çabalıyorlar. Yurtsever ve ilerici aydınlar çoğalmış ve bunlar halkımızın hakkını soruyorlar, fazlasını da.

Özetle ülkemiz ve halkımız hâlâ güzel günler görmedi. Ama görecektir, o günler uzak değil, yakındır.

Ülkemizin sömürge oluşu konusunda sizin gibi düşünüyorum. Elbette sömürgedir. Tüm yeraltı-yerüstü zenginliklerimiz, dilimiz, herşeyimiz elimizden alınmış, hem de zorbalıkla. Bu sömürge olmak değil de nedir?

Z. ELKİ — **Kürt halkının kurtuluşu hakkında görüşleriniz nedir, yani hangi yolla mümkündür? Sosyalist devletlerle, Sovyetler Birliği ile ilgili olarak ne diyorsunuz? Maocular ve Çin siyaseti hakkında neler söyliyeceksiniz?**

CEGERXWİN — Aziz kardeşim, bu sorunuz uzun bir yanıtı gerektirir, ama yine de kısaca yanıtlayayım.

Halkımızın kurtuluşunun sosyalizmin önderliğinde olmasını istiyorum. Bugün halkımız dört ülkeye dağılmış. Doğaldır ki, şartları da farklıdır. Kürdistan'ın her parçasındaki tüm Marksist - Leninistlerin siyasi çalışma yapmaları, sosyalist bir parti inşa etmek için çalışmaları gereklidir. Diğer ilerici halklarla dostça bağlar kurmalı, içteki ağalara, şeyhlere ve tüm gericilere karşı savaşmalıdırlar. Halkımız, sosyalistlerin öncülüğünde tek bir yumruk gibi, diğer ilerici halklarla birlikte, en büyük düşman olan emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı amansız bir savaş vermelidir. Kürdistan'ın her parçasındaki siyasi hareketlerin aralarındaki bağları koparmamaları gereklidir. Omuz omuza vermelidirler. Bir kez daha söylüyorum; Marksizm - Leninizmin yolundan şaşmayın, başarı ancak bu yolla mümkündür.

Sosyalist devletler bizim dostlarımızdır. Onlarla ilişkilerimizi bozmamamız, dostluğumuzu pekiştirmemiz gereklidir. Sovyetler Birliği ile de öyle. Bugün emperyalizme karşı halkımızın ve tüm ezilen halkların dostları Sovyetler Birliği ve sosyalist devletlerdir. Halkımızın kurtuluşu için Sovyetler Birliği'nin, sosyalist devletlerin ve tüm ilerici halkların desteğinin şart olduğuna inanıyorum. Halkımız bu desteğe çok sevinecektir. Bu nedenle bizim, sosyalist devletlerle ve tüm ilerici halklarla dostluğumuzu ilerletmemiz gereklidir.

Şu anda Çin siyaseti ile Maoculuk birlikte yürüyor. Çin, bugün dünyadaki tüm sosyalistlerin ve ezilen halkların düşmanı olan emperyalizmle dostluk kuruyor. Amerika ile elele vermiş. Çin'in ve Maoculuğun izledikleri bu yol; ezilen halklardan yana değil, halkların ve sosyalizmle dostluk kuruyor. O, Amerika ile elele vermiş. Çin'in ve Maocuculuğu ve Çin siyasetini Marksizme - Leninizme karşı görüyorum. Kısacası çok yanlış bir görüştür.

Z. ELKİ — **Bildiğiniz gibi Irak devrimi 1975'de yenilgiye uğradı. Bu yenilgi hakkında diyecekleriniz nedir?**

CEGERXWİN — Aziz kardeşim, bu sorunuzun üstünde fazla durmayacağım. Çünkü sen de biliyorsun, eğer devrimci bir hareket ağaların, aşiretlerin, feodallerin ve burjuvazinin önderliğinde ise birşey dememe gerek yok. Eninde-sonunda yenilgiye uğrayacaktır. Amacına ulaşması mümkün değil. Irak devrimi, gericilerin, ağaların, aşiretlerin ve Barzaniler gibi feodallerin eline düşmüştü. Bunlar halkımıza tarihi bir ihanet yaptılar. Halkımız da bunu unutmayacaktır. Yalnız inanıyorum ki, Irak'daki devrimci hareket ölmedi, ölmeyecek, Kürdistanlı sosyalistlerin öncülüğünde amacına ulaşacaktır.

Z. ELKİ — **Değerli ozan, Türkiye'de Kürtçe - Türkçe olarak çıkan gazetemiz ROJA WELAT elinize ulaşıyor mu? Ayrıca ROJA WELAT okuyucularından ve Türkiye Kürdistan'ından bir isteğin, başka söyleyeceklerin var mı?**

CEGERXWİN — ROJA WELAT adını duyuyordum ama elime ulaşmıyordu. Yalnız 9. sayısı elime ulaştı. İlk sayfada Eli Eskeri ve arkadaşlarının tutuklanması ile ilgili bir çağrı vardı, okudum, çok hoşuma gitti. İlerici, yurtsever, sosyalist bir gazete. Orta sayfadaki Irak'daki devrimci hareketle ilgili makale çok iyiydi. Son sayfada, Büyük Usta Ereb Şemo'nun ölümüyle ilgili Kürtçe bir haber yazılmıştı. Doğrusu, ROJA WELAT adı çok güçlüdür ve insana güven veriyor. Bir daha söyleyeyim, vallahi onu çok sevdim. Bu gazeteyi çıkarmakla yiğitçe bir adım atmışsınız. Daha da ilerlemenizi, Kürt halkını uyandırmanızı, sosyalizmin yolunu göstermenizi diliyorum. Zaten bunu yaptığınıza inanıyorum.

Sizden bir isteğim de ROJA WELAT'ı elime ulaştırmanızdır. Abone olmak istiyorum. Eğer mümkünse diğer Kürtçe yayınları da bana gönderin, çok sevineceğim.

Türkiye Kürdistan'ı halkına ve tüm Kürtlere devrimci selamlar.

Güçlü bir çalışma yapın. Halkımız için bu gereklidir. Marksizm - Leninizmin yolundan şaşmamalı. Bu yol, bizi mutlaka amaca ulaştıracaktır.

Daha da başarılar dilerim.

Z. ELKİ — Yanıtlarınız için çok teşekkür ederim, değerli ozan. Kürt halkı seninle büyük gurur duyuyor. Sağol!

---

* **Bu söyleşi Roja Welat gazetesinin 12. sayısında Kürtçe olarak yayınlanmıştır.**

Dr. Kamuran Bedırxan Çu Heqiya Xwe

Nıviskar û mamosteyê hêja Dr. Kamuran Ali Bedırxan dı 4'e Çileyê Pêşin lı Parisê çû heqiya xwe. Ew 83 sali da bû.

Gele rojmane û radyoyên welatên dereke ji xebera mırına Dr. Bedırxan dan û behsa xebat û afırandınên wi yên hêja kırın.

Dr. Kamuran Bedırxan jı Kurdıstana Tırkiyê ye, jı mala mirên Cızirê, Bedırxanan e. Ew û kekê wi Celadet Bedırxan, pışti serhıldana Şêx Seid derbazi Suriyê bûn. Gelek sal lı wır man Tevi çêkırına *Xwebûn*'ê (Hizbek bona azadiya gel û welat) bûn Ewana, baş fêm kırıbûn ku dı riya azadiya gel da çanda wi gelek cıyek gıring dıgıre. Bona vê yekê herdu bıra, tevi hın welatparêz û xwendeyên Kurd lı Suri bı zmanê Kurdi kovar û pırtûk çapkırın, lı ser rêzkırına zmanê Kurdi xebıtin û bona pêşvebırına çanda gelê me xebatek hêja nişandan.

Herdu bıra, tevi hevalên xwe kovara kurdi HAWAR derxıstın û tê da nıvisandın. Hıngê Suri dı bın destê Fransızan da bû û ewana mecal dıdane zmanê Kurdi jı. Pışti derketına Fransızan jı Suri, hukumeta Şamê dest da ser zmanê Kurdi û xwendın û nıvisandına wê qedexe kır. Kamuran û Celadet beg ji êdi çare ne dıtın û jı Suri derketın. Kamuran beg wexteki ji lı Lubnanê ma, lı wır jı xebata xwe ajot, bo xebatkarên Kurd qurs vekır û ew elımandın. Pıştre derbazi Parisê bû.

Dr. Kamuran lı Parisê, lı zaningeha Sorbonê, mamostetiya zımanê Kurdi kır. Bona azadiya gelê xwe, xebata xwe yi siyasi jı ajot.

Dr. Kamuran, rêzimana Kurdi çêkır û tevi wê bona ferhanga Kurdi xebıti. Ferhanga ku wi hazır kıriye, tê zanin ku tê da çıl û pênc hezar kelime heye. Lê pır mıxabın hin ne hatiye çapkırın. Em hêvi dıkın ku ferheng û pırtûkên wi yên dın ku hin eşkere ne bûne, demek berê derkevın ronahiyê.

Wi helbest jı nıvısandıne û helbestên wi bı zmanê Fransızi çap bûne. Dı helbestên wi da temayê welatparêzi cıyek gıring dıgire. Dıgel vê, Dr. Kamuran jı Omer Heyam helbest û her usa ji Quran wergerandiye Kurdi.

Bı mırına Dr. Kamuran, gelê Kurd, ewladek xwe yi hêja wında kır. Ew jı malek zadegan bû, lê wi jiyina xwe dı rêyek wala da derbaz nekır, heya roja mırınê bona serfırazi û azadiya gelê xwe xebıti. Gelê me ji kurên xwe yên usa jir û baş tucar bir nake..

JIYÎNA MIROVAN Û DEMÊN SALÊ

Kamuran Ali Bedırxan

Şahıreki talyani got: «O cıwani, bıhara jıyinê... O bıhar cıwanıya salê...» Gava bıhar dadıgire, em dı pêşıya hışyarıya dınyayê ya rastin ın. Her tışt jı nû ve xwedi can dıbın, her tışt jı nû ve dest bı lıvinê dıkın. Herçend ji nişanên vê tevdanê hêj ne kıfş ın, gıya dest bı derketinê, jı axê, dıkın; gupık lı ser çıqlên daran, bı serên xwe yên hûr i kesk xuya dıbın û dıkevın jıyineke nû, çûkên rengareng dıstırın û dıbêjın: «Em lê ne, em lê ne...»

Ev gıyayên nûzayi dê bıbın çimenzarine feyizdar, ev gupıkên nazik dê bıdın fekıyıne tamdar, ev çûk dê hêlinan çêkın û jı wan hêlinan dengbêjıne nû wê derkevın. Bı gotinekê bıhar dema comerdıyên hêjnegıhayi, dema hêviyên nûzayi ye û wılo bıhar zarotiya me û cıwanıya me ya pêşin tine ber çavên me.

Carıne, ne havin û ne ji payiz daxwaz û hêvıyên me tının cıh. Carına mırov dı demên xurtıya jıyina xwe de tıştên jê xwesti na yêne cıh û hêvıya hêvidaran dışkinine.

Jı xwe herweki çav, dı dema bıharê de lı şirinıya rengên dınyayê dınêre, wıha ji gava mırov lı zaroyeki an xorteki mêze

dike spehitiya rûyên wan yên xweşik dibine. Lê bê guman vebûn û hişyarbûna giyaneki nû ji hemi bergehên şirin hêjatir e.

Havin hêşinati û kulilkan belav dike çar alıyên dinyayê, pê di bexçeyan de fêki, li deştan zad, li rezan tiri çêdibin. Ev dema jiyinê ya comerdtir e. Jiyin di nav xurtiya xwe de qudretdar e. Wiha ji gava mirov digehe navsera jiyina xwe dikare bike her tiştê hêja ko jê tê. Ev dewra jiyina wi ya zexmtir e.

Hingi, ji her wextê bêtir dixebite û xebata wi berine hêja dide.

Payiz, di destpêka xwe de, hêj bi germi û meyweyên xwe, bi reng û roniya xwe dewlemend e, mina mirovê ko di destpêka berjêrçûna jiyinê de, wexteke din, xurti û keyfxweşiya xwe ya berê ji dest bernade.

Lê paşê me de û di dora me de guhartineke hizindar destpêdike. Rest e ko ew guhartin hêdika çêdibe. Lê çêbûna wê, meşa wê bê eman e û na yê sekinandin.

Pelê daran diweşin, em ji xurtiya xwe dikevin, tava rojê sist dibe, mina berê bi germi û xurti na biriqe, rojên spehi dibin kêm û daxwaz û xiyalên me yên dawin ditemirin, herweki hişê me dibe tari... Belê... zivistan nizik e û piri li pey me yê. Gava her du ji tên, berf da tê bi carekê ser erdê û ser eniyên me û herweki av di çeman de dicemide, xwin di ranên me de diqerise.

Lê ev li ser hev çûn li vir disekine. Erd pişti mirineke xapinok ji nû ve dê şin bibe, ew dê bibe rengareng bi giya û kulilkan, bi gul û gulçiçekan; heçi mirov jê re hatina bihareke nû nine. Piriti û mirin dê bibiwana du bextreşiyên mezin heke mirineke qenc para mêrine qenc ne biwa, mêrên ko di jiyina xwe de tişteki hêja pêk anine.

JI XWENDINA KURDÎ
(Kitêbxana Hawarê, Hejmar 22)

Dr. Kamuran Bedirhan'ı Yitirdik

Değerli yazar ve öğretmen Dr. Kamuran Ali Bedirhan, 4 Aralık'da Paris'te, 83 yaşında öldü. Çeşitli ülkelerin gazete ve radyoları onun ölüm haberini verdiler, çalışmalarından ve eserlerinden sözettiler.

Dr. Kamuran Bedirhan Türkiye Kürdistan'ından, Cizre'dendi. O, Cizre beyi Bedirhan ailesindendir. 1925 Şeyh Sait ayaklanmasının ertesinde o ve büyük kardeşi Celadet Bedirhan Suriye'ye geçtiler, uzun yıllar orada kaldılar. Hoybun'un (ülkenin özgürlüğü amacıyla kurulmuş bir parti) kuruluşuna katıldılar. Onlar, bir ulusun kültürünün onun kurtuluş mücadelesinde büyük önem taşıdığını iyi kavramışlardı. Bu nedenle, iki kardeş, diğer birkısım Kürt aydınları ve yurtseverleriyle birlikte Suriye'de Kürt diliyle dergi ve kitaplar yayınladılar, Kürt dilinin kurallarını belirlemek için çalıştılar ve halkımızın kültürünün gelişmesi için çaba gösterdiler.

Kamuran ve Celadet Bedirhan kardeşler, arkadaşlarıyla birlikte HAWAR adlı Kürtçe dergiyi yayınladılar ve orada yazdılar. O zamanlar Suriye Fransız yönetiminde idi ve Fransızlar Kürt diline de toleranslı davranıyorlardı. Fransızların Suriye'den çekilişinden sonra Şam hükümeti Kürt dilini baskı altına aldı, Kürtçe basın-yayını yasakladı. Kamuran ve Celadet kardeşler de zorunlu olarak Suriye'yi terkettiler. Kamuran Bedirhan bir Süre Lübnan'da kaldı. Orada da çalışmalarını sürdürdü, Kürt emekçileri için kurs açtı ve onları eğitti. Daha sonra Paris'e geçti.

Dr. Kamuran Paris'te, Sorbon üniversitesinde Kürt dili kürsüsünü yönetti. Halkının özgürlüğü için siyasi çalışmalarını da sürdürdü.

Dr. Kamuran Kürtçe dilbilgisini hazırladı. Onun yanısıra, bir sözlük üzerine çalıştı. Onun hazırladığı sözlüğün 45 bin kelimeyi kapsadığı bilinmektedir; ancak ne yazık ki bugüne kadar basılmamıştır. Umarız ki bu sözlükle birlikte, onun henüz basılmamış diğer eserleri de kısa sürede günışığına cıksınlar.

Dr. Kamuran şiirler de yazdı; bunlar Fransızca basılmıştır. Şiirlerinde yurtseverlik duyguları ağır basmaktadır. Bunun yanısıra o, Ömer Hayyam'dan şiirler ve Kuran'ı da Kürtçeye çevirdi.

Dr. Kamuran'ın ölümüyle Kürt halkı değerli bir evladını yitirdi. O, aristokrat bir ailedendi, ama yaşamını boşa harcamadı, öldüğü güne kadar halkının özgürlüğü, mutluluğu için çaba gösterdi. Halkımız da böylesine çalışkan ve namuslu evlatlarını unutmayacaktır.

İNSAN YAŞAMI VE YILIN MEVSİMLERİ

Kamuran Ali BEDİRHAN

Bir İtalyan şairi şöyle demişti: «Gençlik yaşamın baharıdır... Bahar, yılın gençliği...»Baharın gelişi, yeryüzünün gerçek uyanışının başlangıcıdır. Her şey yeniden canlanır, her şey yeniden hareketlenir. Otlar toprakta uç verir, dallarda küçük ve yeşil başlarıyla tomurcuklar belirir ve yeni bir hayata başlarlar. Rengarenk kuşlar şakır: «İşte burdayız, işte burda...» derler.

Bu yeni bitmiş otlar gümrah çayırlara dönecek. Bu küçük tomurcuklar tatlı meyveler verecekler. Kuşlar yuva yapacaklar ve onlardan yeni şarkıcılar çıkacak. Dendiği gibi, bahar, henüz olgunlaşmamış cömertlikler, yeni doğmuş umutlar dönemidir. Ve bunun gibi, o, çocukluğumuzu ve ilk gençliğimizi gözümüzün önüne getirir.

Kimi zaman ne yaz ne de sonbahar isteklerimizi, umutlarımızı yerine getirir. Kimi zamanlar insan, yaşamının güçlü dönemlerinde kendisinden beklenenleri yerine getirmez ve ona umut bağlayanları düş kırıklığına uğratır.

Nasıl bahar zamanı göz, dünya renklerinin tatlılığını seyrederse, insan da bir çocuğa ya da gence baktığı zaman, öylesine onların güzel yüzlerini görür. Ama kuşkusuz, yeni bir hayatın açılışı ve uyanışı tüm tatlı şeylerden daha değerlidir.

Yaz, yeşilliği ve çiçekleri yeryüzünün dörtbir yanına yayar; bahçelerde meyve, ovalarda ekin, bağlarda üzüm oluşur. Bu ,yaşamın en cömert dönemidir. Yaşam güçlü, kudretlidir. Bunun gibi insan orta yaşa ulaşınca, elinden gelen her değerli şeyi yapabilir. Bu, yaşamın en güçlü çağıdır.

O çağda her zamankinden daha çok çalışır ve değerli ürünler verir.

Sonbahar, başlangıcında, henüz sıcaklığı ve meyveleriyle, renkliliği ve aydınlığıyla zengindir; hayatının sonbaharına girerken, daha bir süre, gücünü, sağlığını elden bırakmıyan biri gibi..

Ama ardından, bizde ve çevremizde hüzün verici değişiklikler

başlar. Doğrudur, bu değişmeler yavaş yavaş oluşur. Ama bu oluşum, bu değişim amansızdır ve durdurulamaz.

Ağaç yaprakları dökülür, biz gücümüzü yitiririz, gün ışığı zayıflar, artık eskisi gibi yakıcı ve güçlü biçimde parlamaz o; güzel günler azalır ve son isteklerimiz, düşlerimiz sönerler, bilincimiz giderek kararır... Evet... kış yakındır, yaşlılık peşimizdedir. Ve ikisi birden gelip çattığında, kar aynı anda toprağa ve şakaklarımıza yağar, çaylardaki sular gibi damarlarımızdaki kan da donar.

Ancak bu benzeyiş burada biter. Yalancı bir ölümden sonra toprak yeniden yeşerecek, rengarenk otlara, çiçeklere bürünecektir; ancak insanın yeni bir baharı yoktur. Eğer iyi insanların payına iyi bir ölüm düşmeseydi, eğer onlar yaşamları boyunca değerli birşey yapmamış olsalardı, o zaman yaşlılık ve ölüm iki büyük karabahtlılık olurdu.

Kürtçe Okuma Parçaları adlı eserinden
(Hawar Kitaplığı, No: 22)

70 TL. Tek İsteklerde pul gönderilmesi

sanat-edebiyat

Eliyê Hemê

Eliyê Hemê, meriyê ku pil (mil) bihata badan, ew meriv ne bû. Li ku xistana jê deng d'ani. Çe û tifinga xwe ra afat bû. Belê, lêhaftin û lêxistinê ra, zêtir afat bû.

Bê sedem hate lêxistin Eliyê Hemê. Li riya ne tişteki. Wexta lêxistina Dêrsim bû. Baqi Vandemir Paşa qerargeha xwe li orta Mamekiyê çêkiri bû. Roja reş bû. Kesi dora xwe ne didit. Kes kesi, lawik bavê xwe nasnedikir; ji nezaninê, ji bêbextiyê.. Ling rast ne dibû ji leşker û zeftiyan. Zulmet bû.

Her roj meriv dihatin lêxistin. Bona meriveki, bona mal û ezbetteki ku êxbarek çû, bes bû. Kesiyan pirsnedikir, «va çi ye, bona çi êxbar kirine,» ne digotin..

Xwestina wan kuştin bû, qirkirin bû, çima pirsbikin...

Eşirên Dêrsim ji bi hev ketibûn. Heke eşiran pişt bidana hevdu, Demenan û Heyderan zeft dibûn, qilo qilo!..

Payiz bû. Wexta hermiyan û guzan bû. Em di çêkirina riya Teşnikê dixebitin. Ez hêna sivik bûm. Em karkir hemû mirovên hev bûn: bav û law, mam û birazi, xal û xarzi... Min zaroyan ra av d'ani.

Eliyê Hemê li ser me, çawişê rê bû.

Nivro bû. Hinekan pişt û destmalên xwe vekirin û dest bi xwarinê kirin. Hinek li bin daran belav bûn, vêsa xwe digirtin. Xwarina piran di pişta wan da bû.

Jêli (jêr va) makinek derket. Toz û duman dabû hev. Rê girti bû, bin va rêyek derbazbûnê hebû. Makine bi wir ra ne çû, hat kete riya nivçe. Yeki usa boz d'ajot. We digot xeripi ye, nexweş e.. Me got «şunda biçe, derkev», derneket. Guhdariya me nekir, layê kûti... Gotina mezinan e: «Meriyê zer, derne kavi xêr».

Eliyê hemê dı bın kelemeki çınguldayi bû. Cıxara xwe dı-pêça. Carki —dudo— yan nıhêri dı bın çavan ra, pıdiya xwe gociya. Me kır ne kır, şofêr guhdariya me ne kır. Kûçıki jı me gıştan ra «pırro» dıkır. Meriyê usa dı nav me da hebûn ku, kû-çıkê şofêr, jı wan ra ne dıbû şiv, ne dıbû xurni...

Rameti nıhêri ku şofêr guh nade rica û mınetên me, nışkava jı ciyê xwe fıriya, du gavan da gıhişte jêr, derê makinê vekır, bı mılê şofêr gırt û kışande der. Te dıgot zaroki sıvık e, bı mıl dıgıre dani herdê. Qiriya ser: «Çocığler söylemedi, o yole girilmez?..» Kelpê şofêr lê vegerand: «Girmişim ne olır, ayiler.»

Layê kûti bela bû, hatıbû ketıbû derê me. Em çı belayê çarç-kın, wext wext ne bû...

Eliyê Hemê caran dı bın qeziyan da dıma? Lı vır, bêdera Apê Mewali çıl şêrê eşiran kom bûn, xêr jı Aliyê Hemê, jı Xırana jêrin yeki lı quna tıfıngê da qorek fişeng dardakır û wi bı serê lula tıfıngê gırt û rakır.

Rehmeti ewqas bı hêrs ketı bû ku ewçend dıbe, jı seri heya lıngan dılerizi.

Em vır û wê da berketın: «Xwe ne zaniye, ser mekev! Bıla cenıme be, here...» Lê icar kelpê şofêr ne dısekını: «Size gosterırım, pis Kurtler!..» got û mılqi kır.. Wê demê Eliyê Hemê sil-paxek da bın guhê çepê, mın wer zaniya lı bın guhê mın ket: Usa deng da, şofêr xwe lı erdê dit. Lep avıtê rakır, silpaxek jı da bın guhê rastê. Şofêr lı ser piyê çepê da çû erdê. Eliyê Heme, demeki lê nıhêri, dû ra pê mıl gırt jı erdê rakır û jê ra got: «Haydê, gêt yole!.. Bir daha sahapsız soz etme!» Şofêr bazda nav ma-kinê, bı lez ajot çû. Dı xwe da kırıbû, bê guman...

Demê êvarê bû, êdi roj dıçû avan. Witayê! Ev çıke? Du hew zeftiye û şofêr jêli derketın. Lı serê tıfıngên zeftiyan sıngi gırê-dabûn. Dı nav xwe da xeberdıdan û dahatın.

Deh gav lı dûri me sekınin. Zeftiyeki pırskır:

«Hangi gavat sizin çavış?»

Wer sıp û sar bûn em. Tevlı hev, du hew zeftiye bûn, bı çek bûna çı dıkır?. Heya ewana tıfıng jı mıl bıkırana, me ew gırê-dıdan..

Zaroyan lı rûyê hev û du nıhêrin, dawiya qeziyê ku va dıçû, eşkere bû..

Eliyê Hemê lı dûrê me rûnişti bû. Berê, mın wer zani ku ne bıhisti ye. Nışkava pêyda bû. Wında bıbûna, ne dıhate gırtın. Dıbe ku jı zaroyên xwe û dora xwe tırsiya: Ew gışt dıbırın..

Nêziki zeftiyan bû, got: «Esker ağa, kimi sordız?»

Zeftiyê got:

«Sizın gavat çavişi sordığ! Bu adami dögmiş..»

«Gavat senin babasidir, doğri koniş! Şofêr deyağı haketti..»

Şofêr got:

«Buydi beni dögen!»

Zeftiye bı hêrs:

«Ürü ula eşqiya Kurt!..»

Eliyê Hemê xıjkıre ser zeftiyê, lê hevalan xwe avêtın ber pê gırtın. Ber da çûn:

«Hêrs mekev, ewçendi, Eli, em hemû dızanın ku suc lı te nin e. Qa vanê ku te dıbın şirê kerê ne xwarıne, pırs dıkın. Ki dızane şofêr çı derew kırıye. Madem dıxwazın, here...»

Deh meriyan ew zeft ne dıkır, şêrê berê bû. Hêrsa xwe hıneki daket. Got: «Kes mın ra meyên, tenê terım!»

Dest gırêdan û bırın. Şina meyit daket ser me, hemû ker û lal bûn.

Hınekan got:

«Em jı dest zeftiyan bığırın..»

Hınê dın qayil ne bûn:

«Paşiya Xıranê tının. Em bê çek ın. Eskerê bêbextan tijiyê Dêrsım bûye...»

Pışta mêran bona jın û zarokan zırav bû...

Demeki şunda hışê me hate serê me, zaroyan got:

«Hısê Qewê, tu zaruk i, zeftiye jı te tışteki fêm nakın, tu şalê jê xebereki bıgri, weri..»

Çûm lı kaniya «Demırolıx»ê, xwe lı nav qewaxan ra kır Hêdi hêdi mın xwe avêt têpık. Bavo, bavooo!.. Ew çıqas kon bûn.. Şunda derziyê ne ma bû tal.

Erdê ra kışiyam û bı dızi gihıştım nêziki qışlê. Çavê mın l. koneke mezın ket. Çawa ku sed mêr jı mın ra bêjın «ev e lı wır e!» Mın xwe lı wê konê gırt, nêziki bûm. Singê mın, te dıgot bûye meşka dew...

Derê konê da yekcar çavê mın lêket. «Çeri,» mın got, «zava?» Wer hêdıka jê pırskır. Jı dengê mın helfıriya.

«Hısên tu yi?»

«Erê Zava, çawa yi?»

«Rınd ım.»

Dest disa gırêdayi bûn. «Rınd ım,» dıgot, lê bê hêvi xuya dıkır. Mın wer zani ku Kevirê Huli dı ser mın da tê.

«Van zalımana mın bernadın, Hısên» got.

«Dılê xwe fıre bıgır, Zava, te çı kırıye?.»

«Na wele, tu nızani..»

Xafılda novedar kıre qir: «Kim var orde?» Zava got:

«Bazde, xwe xılaske!»

Bazdam. Tıfıngan bı dû mın ra kıre şiqe-şiq... Nezaniyan dıgot qey şer e. Şevê û keleman ez xılas kırım. Lı wê şûndê ku herdu çem dıghêne hev, hımber wi singi, nav kelem da çıngul-dam û sekınim.

Berî sıbê bû. Ezman duxaskanê rojê bû. Dılê mın teng bû, pêşiya mın mıj û zulmet.. Rûreşi û bındesti dı ser me da hatıbû..

Demê sıbê bû. Çıl-pênce zeftiye bı çek derketın. Hemû weki gurê devxwin bûn. Şêrê şêran lı ber zeftiyan bû, dest gırêdayi.. Jı pırê derbazbûn, daketın ber çêm. Tevlı hev lê nişan gırtın û ser hev talkırın.. Xof lı ser mın ket, çavê mın tıji bûn, ber bı jêr barin. Deng hatın guhê mın, lê lı xwe ne bûm, fêm nekır..

Merivên me yên ser rê ji bıhistıbûn. Lê ne zanine ku Eliyê Hemê hatiye lêxıstın. Çı bızanın. Tım ji merıv dıhatın lêxıstın. Lı ber çêm dengê tıfıngan ne dıhate bırin..

Tejiya qorê mın vemıriya, hışê mın heweki hate serê mın, berê xwe berjuli kır, xwe da nav kelem û bı rê ketım. Rê va veditewişiyam. Heywax, hey!..

Hin derneketıbûm têpık ku, ser hev tıfıng tal bûn disa...

Tırmeh, 1973

Jı devê Husê QEWÊ

Nıviskar: NAZO

Eliyê Hemê

Eliyê Hemê bileği bükülür adam değildi. Nereye vursa ses çıkarırdı. Sopasına ve tüfeğine bir afattı. Hele nişanına, daha bir afattı!.

Nedensiz vuruldu Eliyê Hemê, hiç yoluna: Dersimin «vur» zamanıydı. Baki Vandemir Paşa'nın karargahı Mameki'nin ortasına kurulmuştu. Karanlık gündü. Kimse kimseyi, baba oğulu tanımıyordu. Bilmezlikten, puştluktan... Asker ve jandarmadan geçilmiyor, göz gözü görmüyordu.

Hergün birçok kişi kurşuna diziliyordu. Biri için, bir ezbet için bir kez ihbar yapıldı mı, kimse bu ihbar neyin nesidir, aslı var mı, yok mu diye sormuyordu.

Onların amacı da öldürmekti, kırımdı; neden sorsunlardı...

Dersim aşiretleri birbirlerine düşmüşlerdi. Aşiretler birbirlerine arka çıksalardı Demenanlar ve Haydaranlar yenilir miydi, oğul oğul!..

Sonbahardı. Armut ve ceviz zamanı. Teşnik yolu yapımında çalışıyorduk. O zamanlar daha çocuktum. Hepimiz birbirimizin adamıydık; baba-oğul, amca-yeğen, dayı-yeğen... Ben su taşıyordum bizimkilere.

Eliyê Hemê üstümüzde yol çavuşu idi.

Öğlendi. Kimileri kuşak ve çıkınlarını açmış azıklarını yiyor, kimileri meşe ağaçlarının altına dağılmış yorgunluk çıkarıyorlardı. Çoğunun yiyeceği kuşaklarına sarılmıştı.

Aşağıdan bir araba göründü. Tozu dumana katmıştı. Yol kapalıydı, aşağıdan servis yolu verilmişti. Araba ordan geçmedi de gelip yarım yola girdi. Sarışın biri kullanıyordu. Sanki çürük, hastalıklı bir adamdı. «Yoldan gerisingeri çık» dedik, çıkmadı. Bize aldırmadı itin oğlu! Büyüklerin sözüdür: «Rengi bozuktan hayır gelmez...»

Eliyê Hemê bir meşenin altında çömelmiş oturuyordu. Sigara sarıyordu. Gözaltından bir-iki baktı, dudaklarını kemirdi... Ne yaptıksa şoför bizi dinlemedi. Hepimize meydan okuyordu köpek. Oysa bizde öyleleri vardı ki şoför onlara ne kahvaltılık olurdu, ne akşamlık...

Rahmetli, baktı ki yalvarma yakarmalarımız boşa gidiyor. Birden yerinden fırladı, iki adımda aşağı indi, arabanın kapısını açıp şoförü dışarı çekti. Sanki küçük bir çocuğu tutup indiriyordu. Azarladı onu: **«Çocığler söylemedi, o yole girilmez?!.»** Köpek şoför: **«Girmişim ne olır, ayiler!»** diye karşılık verdi.

Belaydı itin oğlu, gelip kapımıza dayanmıştı. Ne halt etseydik, zaman zaman değildi...

Eliyê Hemê hiç lafın altında kalır mıydı? Burda, amcam Mevdi'nin harmanında kırk kadar aşiret yiğidi toplanmıştı, Eliyê Hemê'den başka, bir kişi —aşağı Hıran'dan— bir dizi fişekliği tüfeğin dipçiğine taktı, arpacığın ucundan tutup kaldırdı..

Rahmetli öylesine öfkelenmişti ki o kadar olur, eli-ayağı titriyordu.

Kendisini sakinleştirmeye çalıştık: «Kendini bilmez biri, üstüne düşme, cehennem olsun, gitsin...» dedik. Ama şoför köpeği durmuyordu: **«Size gosterırım pis Kurtler..»** dedi ve küfretti. O zaman, Eliyê Hemê sol kulağının altına bir şamar attı, sandım ki benimkine değdi.. Öylesine ses çıkardı ki şoför kendini yerde buldu. Tutup kaldırdı, bir şamar da sağ kulağının altına indirdi. Şoför sol tarafına yıkıldı. Bir süre öylece baktı, sonra tutup yerden kaldırdı ve **«Haydê get yole!.. Bir daha da sahapsız söz etme!»** dedi. Şoför arabaya atıldı, hızla sürüp gitti. Donuna etmişti, kuşkusuz..

Akşamdı, gün batıyordu. O da nesi?. İki jandarma şoförle birlikte göründüler. Jandarmalar süngü takmışlardı. Aralarında konuşup yaklaştılar.

On metre kadar ötemizde durdular. Jandarmanın biri sordu:

«Hangi gavat sizin çavış?»

Hepimiz donup kaldık. Altı-üstü iki jandarmaydılar, silahlı olsalar ne çıkardı. Onlar tüfeklerini omuzlarından indirinceye kadar biz onları bağlardık.

Bizimkiler birbirlerine baktılar. Bu sözün ardı nereye varıyordu, belliydi..

Eliyê Hemê uzağımızda oturmuştu. Önce, söylenenleri duymamıştı sandım. Birden ortaya çıktı. Eğer saklansaydı yakalanmazdı. Sanırım çocuklarını ve yakınlarını düşündüğü için gizlenmedi. Hepsini alır götürürlerdi..

Jandarmalara yaklaşıp sordu: **«Esker ağa, kimi sordız?»**

Jandarma:

«Sizin gavat çavişi sordığ! Bu adami dögmiş..»

«Gavat senin babasidir, doğri koniş! Şofêr deyağı haketti.»»

Şoför atıldı:

«Buydi beni dögen!»

Zaptiye öfkeyle haykırdı:

«Ürü ula eşkiya Kürt!..»

Eliyê Hemê jandarmanın üstüne atıldı, ama arkadaşlar araya girdiler; tuttular, yatıştırdılar.

«O kadar öfkelenme, Eli, hepimiz de senin bir suçunun olmadığını biliyoruz. Hoş, bu seni götürenler de eşek sütü emmemişler ya, sorarlar elbet. Kimbilir, şoför ne yalanlar söylemiştir. Madem ki istiyorlar, gidiver...»

Onu on adam zaptedemiyordu, yine eski aslandı. Öfkesi biraz yatıştı. Dedi: «Benimle kimse gelmesin, yalnız giderim!»

Ellerini bağlayıp götürdüler. Ölü yazı çöktü üzerimize. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.

Bazıları, «onu jandarmaların elinden kurtaralım,» dediler.

Diğer bazıları buna razı olmadı:

«Hıran'ın kökünü kazırlar. Biz silahsızız. Dersim'e asker dolmuş...»

Yiğitlerin, çocuk ve kadınlardan yana boynu büküktü..

Az sonra aklımız başımıza geldi. Bana döndüler:

«Hısê Qewê, sen çocuksun, jandarmalar senden kuşkulanmazlar; gidip bize bir haber getiresin» dediler.

Gidip Demiroluk deresinde Kavak ağaçları arasına girdim. Adım adım tepeye yanaştım. Vay babam!.. O ne kadar çadırdı... İğne deliği kadar yer boş kalmamıştı.

Yerden sürünerek gizlice kışlaya yaklaştım. Gözüm büyük bir çadıra ilişti. Sanki yüz kişi bana desinler, «işte şurdadır!» Dosdoğru o çadıra yöneldim, yaklaştım. Göksüm ayran yayığı olmuştu sanki...

Çadırın kapısında gözüm ilişti ona. «Nasılsın Enişte?» dedim fısıltıyla. Sesimden irkildi.

«Hüseyin sen misin?» dedi.

«Evet Enişte, nasılsın?»

«İyiyim.»

Elleri yine bağlıydı. «İyiyim,» diyordu ama, umutsuz bir görünüşü vardı. Sandım ki Kartal Taşı üstüme yıkılıyor..

«Bu zalimler benim bırakmıyacaklar, Hüseyin,» dedi.

«Gönlünü geniş tut, Enişte» dedim, «sen ne yapmışsın ki?»

«Yok valla,» dedi, «sen bilmezsin.»

Birden nöbetçinin haykırışını duydum: «Kim var orda?»

Eniştem: «Kaç, kendini kurtar!» dedi.

Fırladım. Ardımdan tüfekler patladı. Bilmeyenler savaş var sanırlardı. Bastıran gece ve meşelikler kurtardı beni. İki ırmağın birleştiği yerde, o karşı yamaçta meşeler arasında çömelip bekledim.

Sabaha doğru kırk-elli kadar jandarma çıktılar. Ağzı kanlı kurtlar gibiydiler. Aslanlar aslanı da önlerindeydi, elleri bağlı.. Köprüden geçtiler, çay kıyısına indiler. Hep birden nişan aldılar ve tüfeklerini boşalttılar. Ürktüm, gözlerim dolu dolu oldu, yaşlar aşağıya döküldü. Sesler de geldi kulağıma, ama kendimde değildim, anlamadım..

Yolda çalışan adamlarımız da duymuşlardı tüfek seslerini. Ama bilmemişlerdi ki vurulan Eliyê Hemê'dir. Nereden bilsinler.. Her an birileri kurşuna diziliyor, çay kısıyında tüfek sesleri kesilmiyordu..

Bacaklarımdaki keçeleşme geçti, biraz kendime geldim. Yönümü yukarı döndüm, meşelerin içinden yola koyuldum. Başım dönüyor, düşecek gibi oluyordum. Eyvah, eyyy!..

Daha tepeye varmamıştım ki yine tüfekler boşaldı üst-üste...

Anlatan: Husê Qewê

Yazan: NAZO (Temmuz 1973)

Tek isteklerde
pul gönderilmesi: 35 TL.

«Buydi beni dögen!»

Zaptiye öfkeyle haykırdı:

«Ürü ula eşkiya Kürt!..»

Eliyê Hemê jandarmanın üstüne atıldı, ama arkadaşlar araya girdiler; tuttular, yatıştırdılar.

«O kadar öfkelenme, Eli, hepimiz de senin bir suçunun olmadığını biliyoruz. Hoş, bu seni götürenler de eşek sütü emmemişler ya, sorarlar elbet. Kimbilir, şoför ne yalanlar söylemiştir. Madem ki istiyorlar, gidiver...»

Onu on adam zaptedemiyordu, yine eski aslandı. Öfkesi biraz yatıştı. Dedi: «Benimle kimse gelmesin, yalnız giderim!»

Ellerini bağlayıp götürdüler. Ölü yazı çöktü üzerimize. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu.

Bazıları, «onu jandarmaların elinden kurtaralım,» dediler.

Diğer bazıları buna razı olmadı:

«Hıran'ın kökünü kazırlar. Biz silahsızız. Dersim'e asker dolmuş...»

Yiğitlerin, çocuk ve kadınlardan yana boynu büküktü..

Az sonra aklımız başımıza geldi. Bana döndüler:

«Hısê Qewê, sen çocuksun, jandarmalar senden kuşkulanmazlar; gidip bize bir haber getiresin» dediler.

Gidip Demiroluk deresinde Kavak ağaçları arasına girdim. Adım adım tepeye yanaştım. Vay babam!.. O ne kadar çadırdı... İğne deliği kadar yer boş kalmamıştı.

Yerden sürünerek gizlice kışlaya yaklaştım. Gözüm büyük bir çadıra ilişti. Sanki yüz kişi bana desinler, «işte şurdadır!» Dosdoğru o çadıra yöneldim, yaklaştım. Göksüm ayran yayığı olmuştu sanki...

Çadırın kapısında gözüm ilişti ona. «Nasılsın Enişte?» dedim fısıltıyla. Sesimden irkildi.

«Hüseyin sen misin?» dedi.

«Evet Enişte, nasılsın?»

«İyiyim.»

Elleri yine bağlıydı. «İyiyim,» diyordu ama, umutsuz bir görünüşü vardı. Sandım ki Kartal Taşı üstüme yıkılıyor..

«Bu zalimler benim bırakmıyacaklar, Hüseyin,» dedi.

«Gönlünü geniş tut, Enişte» dedim, «sen ne yapmışsın ki?»

«Yok valla,» dedi, «sen bilmezsin.»

Birden nöbetçinin haykırışını duydum: «Kim var orda?»

Eniştem: «Kaç, kendini kurtar!» dedi.

Agustinyo Netto'dan Şiirler

Angola Halkının lideri Agostinyo Netto'nun iki şiirini 30. sayımızda yayınlamıştık. Bu sayımızda üç şiirini daha okurlarımıza sunuyoruz.

Ö. Yolu

GECEYARISI MAHALLE BAKKALI

Sa* Domingaş
yüz reallik biber
ver
yürek ağlar, yürek inler
Sa Domingaş, salça
bir reallik
yürek ağlar,
delik deşik
Sa Domingaş
bir de sabun
yürek ağlar
yürek yorgun
İhtiyarın yakınması
bir çocuğun kahkahası...
Sa Domingaş
say
on reallik lokum
batar güneş, ay doğar
gökte bir bir yıldız yanar

Sa: Sinyoranın kısaltılmış dostça hitap şekli.*

Sa Domingaş
yalnız.. yalnız
Oğlu yaka paça
süreklendi inşaata
yol ister, yol
ak iktidar
borç var, yüzelli bin real
vergi var, bağışlanmaz
ve işletir
Sa Domingaş
gece gündüz
dükkânını
sabaha dek
hiç kapamaz

Batar ay, bir bir
söner yıldız
bakkalımız hâlâ açık

Sa Domingaş yalnız.. yalnız
Real.. bir real
iki real.. üç real
al.. al.. al..
şeker, salça, biber, sabun
Ağlar yürek
yürek yorgun.

YILDIZLARIN ŞAVKI

O yolun çıkış yeri
uzaklara atılan antilopun
tırnak izi
Başlar o yol
sallanan bulutlardan
yüce dalgalardan
bahar yeliyle dolan
geniş kanatlardan.

İlk nota, ilk akort
duyuluyor

ve ahengi doğuruyor,
doğuruyor ahenk atomunu
ve ritimi.
Gözle seçemediğin çekirdek
çekirdekten gelişiyor
toprağımızın varlığı,
bolluğu, bereketi gelişiyor.

Başlıyor
yıldızların şavkıyle aydınlanan
yolumuz.
Ve geçmişe yoktur dönüş.
Uzanıyor o yol,
Bugünlerden geçiyor
seçilemeyen Yarınlara
uzanıp gidiyor

Yüreklerin atışından
gözlerin ateşinden
başlar o yol.
Yüceliyor vicdan, mantık.
Soyutlama yok
ne de bel bel bakan boşluk
saçmalama, düzensizlik de yok

Sabah çiğiyle yıkanır
tüm ormanlar, yol boyu
hışır hışır hışırdıyor
yapraklar,
kökler güçleniyor
o bizim yağlı, bereketli
topraklar
varlıktır, bütündür, bir tek vücut.
Ve yolumuz tek,
bizim yolumuz,
başka yolu dünya tanımaz.
Açılıyor ve çağırıyor
ezileni,
çağırıyor yoksulları,
çağırıyor boynu bükük olanları

Doğan herşey
er geç
binlerce ışıklarla donanmış
alev alev yanan semalara
yükselecek.

Çağırıyor yolumuz
kıvır kıvır kıvrananı
varlığın dibinde
acı kalıntılar arasında
kıpır kıpır kıpırdanan
insanları
ve geçiyor
o yol
yeryüzünü hem enine hem boyuna
vahşi ormanlardan gelen
kükremeler arasından
horuldama arasından
ve sürekli yağan
yağmurlardan,
serinlikte tazelenip
atılıyor
göklerimizin gürlemesi,
şimşeklerin çakıntısı
arasından,
irkilmeden, sarsılmadan
tamtam derisine
vurur gibi
bizi birer birer
ve beraber
çıkarıyor
canım özgürlüğe,
ritimlere, yeni ritimlere
ve çalıyor tamtam
umutların ritimini
doğruluğun ritimini
sevdanın ritimini.

Varsın,
kızıl kızıl yalayadursun
yangın alevleri

gökyüzünü
Uzanıyor
yıldızların şavkıyla aydınlanan
o yol.
ve geçiyor
yangınlardan,
kurak, kısır, ölü
savanadan
Tamtamlar susmuyor,
homur homur homurdanıyor
dökülüyor, büyüleyici sözler
tek solukta. Çırpınıyor
semalara yükseliyor gene
Afrika'nın ateşi
ve gelecek günün ahengini iletiyor.

O yolun çıkış yeri
uzaklara atılıp
antilopun tırnak izi,
başlar o yol
sallanan bulutlardan
yücelen dalga,
bahar yeli ile dolu
açık kanatlardan
Uçuruyor yürüyeni kâinatın
sonsuzluğuna kanadında
Afrika ritimlerini ileterek.

BOZKIR YOLLARI

Bozkır yolları
karanlık ve serin
yağmur yolları

Bozkır ..bakır topraktan
geçilmez dumandan
önderin yolları

Açtoprak yolları
kan ve ateş
arasından geçiyor

Bozkır yolları
düşlü, uykulu
kardeşlikle dolu

Bozkır yolları
gece yolları
kelepçe yolları

Bozkır yolları
yüzyılların
kılıçların yolları

Bozkır yolları
güneşe dek uzanıyor
Çiçek yolları...

Dersimli Ozan Eli'den Şiirler

ŞÛARE

Bûros gûreto sona hînî
tij kena pır ana marê
bray gûretê darde kerdê
şîya ho ama tija spedî serde

wûy berdî
berdî brayê ma darde kerdî
merdene karê coamerdû bîye
berdî brayê ma darde kerdî.

Amnûnîyo,
vastûrîye est a
celey koteracı vêsanîya domonû ra
bır berveno hêga berveno gort berveno
vêsanîya domonû ra
bır vêseno hêga vêseno gort vêseno
vêsanîya domonû ra.

şîya asme kıncû bı derzo to re
astarey têlapêyve bûzme prene to ra.

Bûros gûreto sona hînî
tij kena pır ana ma rê
bray gûretê darde kerde
şiya hu ama tija spedî serde.

AĞIT

Bakraç alıp gider pınara
güneş doldurup taşımak için bize
tutup asmışlar kardeşlerini
gölgesi düşmüş sabah güneşine
götürdüler oy,

alıp kardeşlerimizi asmaya götürdüler
ölmek yiğitlerin işiydi
alıp kardeşlerimizi asmaya götürdüler

Yazdır
biçilecek ekin var
tutuşmuş harman yığınları yanıyor
çocukların açlığından
orman ağlar, tarla ağlar, bayır ağlar
çocukların açlığından
orman yanar, tarla yanar, bayır yanar
çocukların açlığından.

ayın gölgesi giysiler diksin sana
gökteki bütün yıldızlar süsleme olsun
kemendin geçtiği boynuna.

Bakraç alıp gider pınara
güneş doldurup taşımak için bize
tutup asmışlar kardeşlerini
gölgesi düşmüş sabah güneşine.

ALA SARE WEDARDAYÊNA KARKÊRAN

Mı zeriya xwo ya belê nêro serê horsê osın ro
çakûçê gûret deste xwa
kûyê
kûyê
kûyê...
Zeriya xwo ya belê ra mı hûyo de gırs vırast
û hûyî
mı da dewûz û karkerane ke
palkaû de hêgau de gureyene,
ez vınetû
seveta sare wedardayêna yîne
ez vınetû
vınetû
vınetû.

peyêcû rozê mı nîyada
zerîya mına bele bîya
zengen
hûy

torjen
çekê dewûz û karkeranê ke
seveta azadî urzene ra lıngüne xwa ser
yıne, dewûz û karkeran dapêro
pêrodayıse xwo de servêjay
mı kî kerde vindi zeriya xwo ya bele
heme ju zore mı famkerd kê
ez ez nıyû
ala sare wedardayêna karkeran a
zeriya mın a belê.

EMEKÇİLERİN İSYAN BAYRAĞI

Yüreğimi demirden bir örsün üstüne koydum
elime bir çekiç aldım
dövdüm
dövdüm
dövdüm.

Yüreğimden kocaman bir kürek yaptım
onu
fabrikalarda
tarlalarda çalışan işçilere köylülere
isyan etmesi için verdim.
Bekledim
bekledim
bek - le - dim..

Sonra bir gün
Özgürlük uğruna ayağa kalkan
işçilerin köylülerin
kazması,
küreği
baltası
silahı oldu yüreğim.
Ve onlar savaştılar
savaşı kazandılar
bense yüreğimi yitirdim.

Ama bir gün anladım ki
ben ben değilim
emekçilerin isyan bayrağıdır benim yüreğim.

ÖZGÜRLÜK TÜRKÜSÜ

Belki zindanlarda her sabah
kurşuna dizilmeni beklemezsin
belki bileklerinde kelepçe
tank taburları arasından ölüme gideceksin
belki kurtuluş cephesinde bir nefersin
belki bizim sömürgedensin
ve emperyalizmin üslerini beklemedesin
belki dünyanın herhangi bir köyündesin
belki bizim Wietnamlısın
belki Brezilya dağlarında bir çetesin
belki Meksika dağlarındasın
belki Kürdistanlı bir peşmergesin
belki başka bir ülkedesin
belki hiç bir zaman zafer türkülerini
söyleyemeyeceksin
fakat
asla gelecekten ve zaferden
ümidini kesmeyeceksin
ve hiç bir şey olmamış gibi
hiçbir zaman yaşamıyacakmışın gibi
kavganı vereceksin
özgürlük türküleri söyliyerek
insanlık uğruna öleceksin.

özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

20 Lira